

1996. évi LIII. törvény

a természet védelméről

(2009. május 15-e óta hatályos szöveg)

Az Országgyűlés felismerve, hogy a természeti értékek és természeti területek a nemzeti vagyon sajátos és pótolhatatlan részei, fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és jövő nemzedékek számára való megőrzése, a természeti erőforrásokkal történő takarékos és ésszerű gazdálkodás biztosítása, a természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és természet közötti harmonikus kapcsolat - nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban történő - kialakítása, mint az emberiség fennmaradásának alapvető feltétele, a természet hatékony védelmének létrehozását igényli, ezért a következő törvényt alkotja:

I. Rész

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény célja

1. § E törvény célja:

a) a természeti értékek és területek, tájak, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, megismerésének és fenntartható használatának elősegítése, továbbá a társadalom egészséges, esztétikus természet iránti igényének kielégítése;

b) a természetvédelem hagyományainak megóvása, eredményeinek továbbfejlesztése, a természeti értékek és területek kiemelt oltalma, megőrzése, fenntartása és fejlesztése.

2. § (1) E törvény rendelkezéseit alkalmazni kell:

a) a természeti értékek és területek állapotának értékelése, megóvása, fenntartása, helyreállítása, fejlesztése,

b) a magyar részről elfogadott nemzetközi szerződésekkel összhangban, az élővilág és élőhelyei, a biológiai sokféleség, a természeti rendszerek, természeti erőforrások védelmezése és működőképességük fenntartása,

c) az állam, a természetes és jogi személyek, valamint más szervezetek természet védelmével kapcsolatos jogainak és kötelezettségeinek meghatározása,

d) a természet védelméhez fűződő érdekek érvényesítése, különösen a gazdasági, pénzügyi, oktatásügyi politika és szabályozórendszer kialakítása,

e) a természet védelmével kapcsolatos nyilvántartási, megelőzési, tervezési, szabályozási, hatósági, valamint természetvédelmi kezelési tevékenységek,

f) a természet védelmével kapcsolatos kutatási, bemutatói, oktatási, nevelési, ismeretterjesztési és tudományos tevékenység szakmai irányítása és támogatása,

g) a természet védelme felelősségi rendszerének meghatározása,

h) a természet védelme intézményrendszerének kialakítása, fejlesztése

során.

(2) A természetvédelem (1) bekezdésben foglaltakon túlmenő feladata, hogy

a) a kiemelt oltalmat igénylő, föld-, víz-, növény- és állattani, tájképi, kultúrtörténeti szempontból, illetőleg más közérdekből kiemelt védelemre érdemes természeti értékek és területek körét megállapítsa;

b) a védett természeti értékeket és a védett természeti területeket veszélyeztető jelenségeket feltárja;

c) a védett természeti értékek és a védett természeti területek károsodását megelőzze, elhárítsa, a bekövetkezett károsodását csökkentse vagy megszüntesse;

d) a védett természeti értékeket és a védett természeti területeket a jelen és a jövő nemzedék számára megőrizze, azokat szükség szerint helyreállítsa, fenntartásukat, fejlődésüket biztosítsa.

A törvény hatálya

3. § (1) A törvény hatálya kiterjed valamennyi természeti értékre és területre, tájra, továbbá a velük kapcsolatos minden tevékenységre, valamint a nemzetközi egyezményekből és együttműködésből fakadó természetvédelmi feladatokra, kivéve, ha nemzetközi egyezmény másként rendelkezik.

(2) A természetvédelemmel összefüggő e törvényben nem szabályozott kérdésekre, a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Kt.) rendelkezéseit kell alkalmazni.

Alapfogalmak

4. § E törvény alkalmazásában:

a) természeti érték: a természeti erőforrás [Kt. 4. § c) pont], az élővilág és a fennmaradásához szükséges élettelen környezete, valamint más - e törvényben meghatározott -, természeti erőforrásnak nem minősülő környezeti elem [Kt. 4. § a) pont], beleértve a védett természeti értéket is;

b) természeti terület: valamennyi olyan földterület, melyet elsősorban természetközeli állapotok jellemeznek;

c) természetes állapot: az az élőhely, táj, életközösség, melynek keletkezésében az ember egyáltalán nem, vagy - helyreállításuk kivételével - alig meghatározó módon játszott szerepet, ezért a benne végbemenő folyamatokat többségében az önszabályozás jellemzi;

d) természetközeli állapot: az az élőhely, táj, életközösség, amelynek kialakulására az ember csekély mértékben hatott (természeteshez hasonló körülményeket teremtve), de a benne lejátszódó folyamatokat többségükben az önszabályozás jellemzi, de közvetlen emberi beavatkozás nélkül is fennmaradnak;

e) védett természeti érték (természetvédelmi érték): e törvény vagy más jogszabály által védetté, fokozottan védetté nyilvánított - kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő - élő szervezet egyede, fejlődési alakja, szakasza, annak származéka, illetőleg az élő szervezetek életközösségei, továbbá barlang, ásvány, ásványtársulás, ősmaradvány;

f) élő szervezet (élőlény): mikroorganizmusok, gombák, növények és állatok fajai, alfajai, változatai (a továbbiakban együtt: fajok);

g) védett természeti terület: e törvény vagy más jogszabály által védetté vagy fokozottan védetté nyilvánított (kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő) földterület;

h) Natura 2000 terület (európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület): külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek kijelölt terület, illetve az Európai Unió által jóváhagyott különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület;

i) élőhely: az a meghatározható térbeli egység, ahol adott élő szervezet és állománya (populáció), vagy élőlények életközössége a természeti rendszerben előfordul és a kialakulásához, fennmaradásához, szaporodásához, tenyésztéséhez szükséges környezeti feltételek adottak;

j) biológiai sokféleség: az élővilág változatossága, amely magában foglalja az élő szervezetek genetikai (fajon belüli), valamint a fajok és életközösségeik közötti sokféleséget és maguknak a természeti rendszereknek a sokféleségét;

k) természeti (ökológiai) rendszer: az élő szervezetek, életközösségeik, valamint ezek élettelen környezetének dinamikus és természetes egysége;

l) életközösség (társulás): az élővilág egy meghatározott élőhelyen található olyan szerveződése, amelyben a különböző élő szervezetek állományai meghatározott kapcsolatrendszerben élnek együtt;

m) fenntartható használat (hasznosítás): a természeti értékek olyan módon és ütemben történő használata, amely nem haladja meg megújuló képességüket, nem vezet a természeti értékek és a biológiai sokféleség csökkenéséhez, ezzel fenntartva a jelen és jövő generációk életlehetőségeit;

n) természetkímélő megoldás (természetkímélő gazdálkodás): olyan, a fenntartható használat részét képező eljárás, módszer, gazdálkodási mód, technológia vagy más, a természettel kapcsolatos magatartás, amely csak olyan mértékben befolyásolja a természeti értékeket, területeket, a biológiai sokféleséget, hogy természetes vagy természetközeli állapotuk fennmaradjon;

p) egyed (példány): élő szervezet, annak valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota és származéka, valamint az elpusztult élőlény, illetve az a termék vagy készítmény, amelyről csomagolása vagy egyéb irat, adat, illetve körülmény alapján megállapítható, hogy a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz;

q) natúrpark: az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű területe, amely e jogszabályban foglaltaknak megfelelően jön létre.

Alapelvek

5. § (1) Minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. Ennek érdekében a tőlük elvárható mértékben kötelesek közreműködni a veszélyhelyzetek és károsodások megelőzésében, a károk enyhítésében, következményeik megszüntetésében, a károsodás előtti állapot helyreállításában.

(2) A természeti értékek és területek csak olyan mértékben igénybe vehetők, hasznosíthatók, hogy a működésük szempontjából alapvető természeti rendszerek és azok folyamatainak működőképessége fennmaradjon, továbbá a biológiai sokféleség fenntartható legyen.

(3) A természet védelméhez fűződő érdekeket a nemzetgazdasági tervezés, szabályozás, továbbá a gazdasági, terület- és településfejlesztési, illetőleg rendezési döntések, valamint a hatósági intézkedések során figyelembe kell venni.

(4) A Magyar Köztársaság a természet védelme érdekében együttműködik más államokkal és nemzetközi szervezetekkel, illetve nemzetközi természetvédelmi szerződések részesévé válik. A Magyar Köztársaság nemzetközi egyezmény hiányában is figyelembe veszi más államoknak a természet védelméhez fűződő érdekeit.

II. Rész

A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS TERMÉSZETI TERÜLETEK ÁLTALÁNOS VÉDELME

Tájvédelem

6. § (1) A táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban található a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek.

(2) A tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.

(3) Egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

(4) Az egyedi tájértékek megállapítása és nyilvántartásba vétele a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv (a továbbiakban: igazgatóság) feladata.

(5) A településrendezési terv tartalmazza a tervezési területen található egyedi tájértékek felsorolását.

7. § (1) A történelmileg kialakult természetkímélő hasznosítási módok figyelembevételével biztosítani kell a természeti terület használata és fejlesztése során a táj jellegének, esztétikai, természeti értékeinek, a tájakra jellemző természeti rendszereknek és egyedi tájértékeknek a megóvását.

(2) A táj jellege, a természeti értékek, az egyedi tájértékek és esztétikai adottságok megóvása érdekében:

a) gondoskodni kell az épületek, építmények, nyomvonalas létesítmények, berendezések külterületi elhelyezése során azoknak a természeti értékek, a mesterséges környezet funkcionális és esztétikai összehangolásával történő tájba illesztéséről;

b) gondoskodni kell a használaton kívül helyezett épületek, építmények, nyomvonalas létesítmények, berendezések új funkciójának megállapításáról, illetve ennek hiányában megszüntetésükről, elbontásukról, az érintett területnek a táj jellegéhez igazodó rendezéséről;

c) a település-, a területrendezés és fejlesztés, különösen a területfelhasználás, a telekalakítás, az építés, a használat során kiemelt figyelmet kell fordítani a természeti értékek és rendszerek, a tájképi adottságok és az egyedi tájértékek megőrzésére;

d) művelési ág változtatás, más célú hasznosítás csak a táj jellegének, szerkezetének, a történelmileg kialakult természetkímélő használat által meghatározott adottságoknak és a természeti értékeknek a figyelembevételével lehetséges;

e) biztosítani kell, hogy a gazdálkodással összefüggő épületek, építmények, létesítmények és berendezések elhelyezése, mérete, formája, funkciója és száma alkalmazkodjon a táj jellegéhez;

f) a táj jellegének megfelelően rendezni kell a felszíni tájsebeket;

g) autópályát, valamint a vadon élő állatfajok ismert vonuló útvonalait keresztező vonalas létesítményt úgy kell építeni, hogy a vadon élő állatfajok egyedeinek átjutása - megfelelő térközönként - biztosítva legyen;

h) biztosítani kell a jellegzetes tájképi elemek fennmaradását.

(3) Külterületi ingatlan, különösen természeti terület belterületté, illetve beépítésre szánt területté minősítésére akkor kerülhet sor, ha annak következtében a táj jellege, esztétikai és természeti értéke nem károsodik helyreállíthatatlanul.

(4) A táj jellege, a természeti értékek, az egyedi tájértékek és a tájképi adottságok megóvására vonatkozó részletes szabályokat az (1)-(3) bekezdésekben foglaltakra tekintettel a Kormány állapítja meg.

(5) Elektromosenergia-szállító légvezetékek létesítésekor, valamint középvezetékű szabad légvezeték teljes szakaszosszra kiterjedő felújításakor olyan műszaki megoldásokat kell alkalmazni, amelyek a vadon élő madarakat nem veszélyeztetik.

A vadon élő élővilág általános védelme

8. § (1) A vadon élő szervezetek, továbbá ezek állományai, életközösségei megőrzését élőhelyük védelmével együtt kell biztosítani.

(2) Őshonosak mindazok a vadon élő szervezetek, amelyek az utolsó két évezred óta a Kárpát-medence természetföldrajzi régiójában - nem behurcolás vagy betelepítés eredményeként - élnek, illetve éltek.

(3) Behurcoltak vagy betelepítettek azok az élő szervezetek, amelyek az ember nem tudatos (behurcolás) vagy tudatos (betelepítés) tevékenysége folytán váltak a hazai élővilág részévé.

(4) Tájidegen fajok azok az élő szervezetek, melyek növény- és állatföldrajzi szempontból nem minősülnek őshonosnak, és megtelepedésük, alkalmazkodásuk esetén a hazai életközösségekben a természetes folyamatokat az őshonos fajok rovására károsan módosíthatják.

(5) Visszatelepülők azok az őshonos élő szervezetek, amelyek hazánk területéről eltűntek (kipusztultak), de természetes elterjedésük folytán ismét megjelennek hazánk természetes élővilágának részeként.

(6) A vadon élő szervezetekre vonatkozó rendelkezések kiterjednek a faj minden egyedére, annak valamennyi fejlődési szakaszára, alakjára, állapotára, részére.

9. § (1) A vadon élő szervezetek igénybevételével és terhelésével járó gazdasági, gazdálkodási és kereskedelmi tevékenységet a természeti értékek és rendszerek működőképességét és a biológiai sokféleséget fenntartva kell végezni.

(2) Tilos a vadon élő szervezetek gyűjtésének, pusztításának, vadon élő állatok befogásának, életük kioltásának olyan eszközt és módszerét használni, mely válogatás nélküli vagy tömeges pusztulásukkal, sérülésükkel, kínzásukkal jár.

(3) Tilos a vadon élő szervezetek genetikai állományainak mesterséges úton történő megváltoztatása, az így keletkezett egyed terjesztése, életközösségek közötti szándékos áthurcolása.

(4) Növény- és állatföldrajzi szempontból új élő szervezet betelepítése akkor engedélyezhető, ha megtelepedésük, alkalmazkodásuk esetén a hazai életközösségekben a természetes folyamatokat az őshonos fajok rovására nem módosítják károsan.

(5) Az (1)-(3) bekezdésben meghatározott rendelkezések nem vonatkoznak az emberi egészség, a termesztett növények, valamint a tenyésztett állatok védelme érdekében végzett, az élő szervezetek állományának - külön jogszabályban meghatározott - szabályozására, valamint az élő szervezetekkel folytatott rendeltetészerű gazdálkodásra.

(6) A biológiai sokféleséget befolyásoló, genetikailag módosított szervezetek létrehozása, az azokkal folytatandó kísérletek, termesztésük, tenyésztésük, terjesztésük, az országból történő kivitelük és behozataluk - e törvény rendelkezéseivel összhangban - külön törvényben meghatározott feltételekkel és módon történhet.

10. § (1) Vadon élő szervezet egyedének az országba történő behozatala, átszállítása, kivitele, mesterséges körülmények közötti szaporítása, tartása, termesztésbe, tenyésztésbe vonása, keresztezése, természetbe kijuttatása, értékesítése a Kormány által meghatározott feltételekkel és módon történhet.

(2) Vadon élő szervezet állományának szabályozását szolgáló új eljárás bevezetéséhez a természetvédelmi hatóság hozzájárulása szükséges.

11. § (1) A vadgazdálkodás, vadászat, halgazdálkodás, halászat és horgászat során biztosítani kell a természet védelméhez fűződő érdekek érvényesülését, a fenntartható használatot, ami a vadon élő vadászható, halászható (horgászható) vad- és halfajok biológiai sokféleségre alapozott fenntartását jelenti.

(2) A vadászható és halászható vad- és halfajok vadászata, halászata és horgászata csak olyan mértékű lehet, amely a faj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását nem veszélyezteti.

(3) A nem halászható (horgászható) fajokról, a halászati (horgászati) tilalmakról és fajok szerinti tilalmi időkről a halgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel (a továbbiakban: miniszter) együttesen rendelkezik.

(4) A vadászható állatfajok (vad) körének meghatározására, vadászati idény és vadászati tilalom megállapítására a vad védelméről, a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló törvény rendelkezései az irányadóak.

(5) Az Európai Közösségek jogi aktaiban meghatározott védettségi kategóriába tartozó vadászható állatfajok egyedeinek kereskedelme, behozatala, kivitele, valamint az Európai Közösségek jogi aktaiban természetből begyűjthetőként, befogathatóként, valamint hasznosíthatóként meghatározott fajok egyedeinek befogása, begyűjtése, valamint hasznosítása a miniszter által meghatározottak szerint történhet.

12. § (1) Ha valamely területen a vadászható vadfaj, illetve a halászható (horgászható) halfaj állománya a vadászat, illetve halászat (horgászat) vagy más tényező miatt veszélyeztetetté válik, a természetvédelmi hatóság kezdeményezheti a vadászati, illetőleg a halászati hatóságnál vadászati, illetve halászati (horgászati) korlátozás vagy tilalom elrendelését.

(2) A vadászható vad- és a halászható (horgászható) halfaj túlszaporodása esetén, illetve a nem őshonos, nem meghonosodott, a hazai állatvilágtól idegen állomány felszámolása érdekében, a természetvédelmi hatóság a vadászati (halászati) hatóságnál az állomány szabályozását vagy felszámolását kezdeményezi.

13. § (1) Ha természeti területen gazdasági tevékenység, így különösen a vadgazdálkodási, vadászati, halászati, horgászati tevékenység gyakorlásának módja a természet védelméhez fűződő érdekeket súlyosan sérti vagy veszélyezteti, a természetvédelmi hatóság a tevékenység korlátozását, megtiltását kezdeményezi.

(2) Vadászható állatfajnak nem nyilvánított, nem őshonos vadon élő állatfaj betelepítéséhez, továbbá vadon élő állatfaj visszatelepítéséhez a miniszter - a vadgazdálkodásért felelős miniszter hozzájárulásával kiadott - engedélyre van szükség.

(3) A vadászati hatóság a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére kötelezheti a vadászatra jogosultat a tájidegen vadon élő állatfajok állományának vadászati módszerekkel történő csökkentésére vagy felszámolására.

(4) A (2) bekezdésben foglalt kivétellel a nem őshonos élő szervezetek betelepítéséhez vagy élő szervezet visszatelepítéséhez - a vadgazdálkodásért felelős miniszter hozzájárulásával - a miniszter engedélyre van szükség.

14. § Tilos a nem őshonos halfajok természetes vagy természetközeli vizekbe telepítése, továbbá halgazdasági célú halastavakból az ilyen halfajok más élővizekbe való juttatása.

Természeti területek körének meghatározása

15. § (1) Természeti területnek minősül, ha a 4. § *d)* pontjában meghatározott feltételeknek megfelel:

a) az erdő, gyepek, nádas, művelési ágú termőföld;

b) a művelés alól kivéttként nyilvántartott földterület, ha nem építmény elhelyezésére szolgál, vagy ha e törvény hatálybalépésekor, jogerősen jóváhagyott bányászati műszaki üzemi terv alapján nem áll bányaművelés alatt;

c) a mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterület.

(2) Az (1) bekezdés hatálya alá tartozó természeti területek jegyzékét a miniszter az agrárpolitikáért felelős miniszterrel együtt közzéteszi.

(3) A (2) bekezdés szerint közzétett természeti terület kijelölésének tényét az ingatlan-nyilvántartásba fel kell jegyezni, a kijelölés feloldását követően a feljegyzést törölni kell. A feljegyzést, illetve annak törlését a természetvédelmi hatóság hivatalból kezdeményezi.

Az élőhelyek általános védelme

16. § (1) A mező-, erdő-, nád-, hal-, vadgazdálkodás (a továbbiakban: gazdálkodás) során biztosítani kell a fenntartható használatot, ami magában foglalja a tartamosságot, a természetkímélő módszerek alkalmazását és a biológiai sokféleség védelmét.

(2) A gazdálkodást a talajfelszín, a felszíni és felszín alatti formakincs, a természetes élővilág maradandó károsodása, a védett élő szervezetek, életközösségek tömeges pusztulása, biológiai sokféleségük számottevő csökkenése nélkül kell végezni.

(3) Erdő telepítése - ha a termőhelyi adottságok lehetővé teszik - elsősorban őshonos fafajokkal, természetes elegyarányban, természetkímélő módon történjen.

(4) Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, valamint a vegyi anyagok mérsékelt, természetkímélő használatával történhet.

(5) A vízfolyások és tavak természetes és természetközeli állapotú partjait - a vizes élőhelyek védelme érdekében - meg kell őrizni. A vízépítési munkálatok során a természetkímélő megoldásokat kell előnyben részesíteni.

17. § (1) A 8. § (1) bekezdés rendelkezéseinek megfelelően a vadon élő szervezetek élőhelyeinek, azok biológiai sokféleségének megóvása érdekében minden tevékenységet a természeti értékek és területek kíméletével kell végezni.

(2) A természeti területek hasznosítása során figyelemmel kell lenni az élőhely típusára, jellemző vadon élő szervezetek fajgazdagságára, a biológiai sokféleség fenntartására.

(3) A termőföld hasznosítása, illetve a hasznosításra alkalmatlan területek használata, igénybevétele, meliorációs tervek készítése és végrehajtása, egyéb mezőgazdasági tevékenységek folytatása, valamint a vízgazdálkodás és a vízrendezés során a természetes és természetközeli állapotú vízfelületeket, nádasokat és más vizes élőhelyeket, valamint a mezőgazdasági termelés számára kedvezőtlen termőhelyi adottságú területek természetes növényállományát meg kell őrizni.

(4) A növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok forgalomba hozatalának, felhasználásának, alkalmazásának kísérleti célú, ideiglenes vagy végleges engedélyezése a külön jogszabályban meghatározott feltételekkel lehetséges.

(5) A talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok természeti területen történő felhasználása - külön jogszabályban foglaltak szerint - csak indokolt esetben, talajvizsgálatok eredményeire alapozva, természetkímélő módon történhet.

(6) Természeti területen a természeti értékek és a biológiai sokféleség fenntartása érdekében egyes növényvédő szerek vagy a talaj termőképességét befolyásoló vegyi anyagok alkalmazásának - külön jogszabály szerinti - korlátozását vagy megtiltását a természetvédelmi hatóság kezdeményezheti.

18. § (1) A természetes és természetközeli állapotú vizes élőhelyen, a természeti értékek fennmaradásához, a természeti rendszerek megóvásához, fenntartásához szükséges vízmennyiséget (ökológiai vízmennyiség) mesterséges beavatkozással elvonni nem lehet.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott vízmennyiséget a természetvédelmi hatóság állapítja meg.

(3) Természeti területen - a jogszerűen beépített területek, valamint vízjogi engedéllyel rendelkező építmények kivételével - tilos a természetes és természetközeli állapotú vízfolyások, vizes élőhelyek partvonalától számított 50 méteren, tavak partjától számított 100 méteren belül, valamint a vízfolyások hullámterében új építmények elhelyezése. A hajózást, a halastavakon a halászati hasznosítást szolgáló létesítmények elhelyezésére a külön jogszabályban meghatározott módon és esetben, a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával [21. § (3) bekezdés b) pont] kerülhet sor.

(4) Tilos a természetes és természetközeli állapotú vízfolyások, vizes élőhelyek partvonalától számított 1000 méteren belül - a vízkárelhárításhoz szükséges vegyi anyagok kivételével - a külön jogszabályban meghatározott, a vizekre és a vízben élő szervezetre veszélyes vegyi anyagok kijuttatása, elhelyezése.

A földtani természeti értékek általános védelme

19. § (1) A földtani természeti értékek védelme a tájvédelmet, továbbá az élettelen és meg nem újítható természeti erőforrások és az élővilág létfeltételeinek megóvását szolgálja. A földtani természeti értékek általános védelme kiterjed a földtani, felszínalaktani képződményekre, ásványokra, ásványtársulásokra, ősmaradványokra.

(2) A természeti érték igénybevételével járó tevékenység, így különösen a beruházás, építés, létesítés tervezése, kivitelezése során biztosítani kell, hogy a földtani természeti értékek, valamint a nyilvántartott ásványvagyon csak a lehető legkisebb mértékben károsodjon.

(3) Nyílt (fedetlen) karsztos kőzetből álló felszínen tilos a karsztos kőzet, illetve a karsztvíz szennyezése vagy állapotának jogellenes megváltoztatása. A nyílt karszt területek jegyzékét a miniszter e törvény hatálybalépésétől számított 3 éven belül közzéteszi. A jegyzék tájékoztató jellegű, nem érinti az e törvény hatálybalépésével bekövetkező és az egyéb jogszabályok által biztosított védeltségeket, korlátozásokat.

(4) Tilos az ásványok, ásványtársulások, ősmaradványok jogellenes károsítása.

20. § (1) A bányászati tevékenységet a természeti területek lehető legkisebb mértékű igénybevételével kell folytatni. A felhagyott bányaterületen a felszíni tájsebeket folyamatosan meg kell szüntetni, és - ha lehetséges - természetszerű állapotot kell kialakítani.

(2) A bányászati tevékenység folytatása alatt előkerült természeti érték megóvása érdekében - a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére - a bányafelügyelet a bányászati tevékenységet korlátozhatja, vagy megtilthatja, illetőleg a bányatelket módosítja.

(3) A miniszter közreműködik a bányászati koncessziós területek kijelölésében, a koncessziós szerződésnek a természet, a táj védelmére vonatkozó feltételei meghatározásában. A szerződéskötéskori helyzet előre nem látott

lényeges megváltozása esetén kezdeményezheti a koncessziós szerződés természet- és tájvédelmi indokból történő módosítását.

A természeti értékek és a természeti területek védelmével kapcsolatos eljárási szabályok

21. § (1) Természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges:

- a) a gyep és nádas művelési ág megváltoztatásához;
- b) a gyep, valamint a nád és más vízinövényzet égetéséhez.

(2)
(3)

(4) A körzeti vadgazdálkodási terv természeti területet érintő részének jóváhagyásához a miniszter egyetértése szükséges.

(5) A kiemelt természetvédelmi oltalom alatt álló természeti értékekre és természeti területekre - a 6-21. §-ban foglaltakon túl - külön rendelkezések vonatkoznak.

III. Rész

TERMÉSZETI TERÜLETEK ÉS ÉRTÉKEK KIEMELT OLTALMA

Védetté nyilvánítási eljárás

22. § Kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében védetté kell nyilvánítani a tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából arra érdemes

- a) vadon élő szervezeteket, életközösségeiket, továbbá termő-, tartózkodó-, élőhelyeiket;
- b) régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat;
- c) természetes, természetközeli tájakat, tájrészleteket;
- d) növénytelepítéseket, így különösen parkokat, arborétumokat, történelmi vagy botanikus kerteket és egyes növényeket, növénycsoportokat;
- e) élőállat gyűjteményeket;
- f) földtani képződményeket és alapszelvényeket, ásványokat, ásványtársulásokat, ősmaradványokat;
- g) védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit;
- h) felszíni, felszínalaktani képződményt és barlangok felszínét;
- i) álló- és folyóvizeket, így különösen tavat, patakot, mocsarat;
- j) tipikus és ritka talajszelvényeket;
- k) természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket.

23. § (1) Természeti érték és terület kiemelt oltalma a védetté nyilvánítással jön létre.

(2) E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek.

(3) A (2) bekezdés alkalmazásában:

- a) a barlang a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, melynek hossz tengelye meghaladja a két métert és - jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása utáni - mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást;
- b) a forrás a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha a vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad;
- c) a víznyelő az állandó vagy időszakos felszíni vízfolyás karsztba történő elnyelődési helye;
- d) a láp olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitett, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és
 - da) amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatók, vagy
 - db) talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik;
- e) a szikes tó olyan természetes vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/liter nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatók;

f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak;

g) a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel.

(4)

(5) Ha védett természeti érték, terület védelme csak különleges intézkedésekkel biztosítható, a természeti értéket, területet vagy annak egy részét fokozottan védetté kell nyilvánítani.

24. § (1) Természeti területet [15. § (1) bekezdés] és más - e törvény 22. §-a alapján - védelemre érdemes földterületet

a) országos jelentőségű terület esetén a miniszter

b) helyi jelentőségű terület esetén rendeletben a települési - Budapesten a fővárosi - önkormányzat nyilvánít védetté.

(2) A miniszter nyilvánítja védetté, illetve fokozottan védetté a természeti értéket, továbbá fokozottan védetté a területet. A miniszter határozza meg az európai közösségi jogi aktusokban meghatározott védettségi kategóriába, illetve nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növény- és állatfajok közül azokat, amelyek kiemelt oltalma szükséges, és az e fajokra vonatkozó részletes szabályokat. A miniszter a védett élő szervezet meghatározott fejlődési szakaszának, alakjának, állapotának vagy származékának kiemelt természeti oltalmát feloldhatja, ha annak fenntartását természetvédelmi szempontok nem indokolják. Erdő, fásítás védetté nyilvánításához az erdőgazdálkodásért felelős miniszter egyetértése szükséges.

(3) A védetté nyilvánítást kimondó jogszabály tartalmazza

a) a védetté nyilvánítás tényét, a természetvédelmi értékek megnevezését,

b) terület esetében annak jellegét, kiterjedését, a védetté nyilvánítás indokát, természetvédelmi célját, a földrészletek helyrajzi számait, az e törvényben meghatározott egyes korlátozások és tilalmak alóli esetleges felmentést, továbbá a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, illetve hozzájárulásához kötött - a 21. §-ban és a 38-39. §-ban nem szabályozott - tevékenységek körét, lehetőség szerint a földrészlet határvonalának töréspont koordinátáit, valamint a 36. § (1) bekezdésének megfelelően megállapított rendelkezéseket (természetvédelmi kezelési terv), továbbá;

c) az Európai Közösségek jogi aktaiban meghatározott védettségi kategóriába tartozás tényét.

(4) Fel kell oldani a természeti érték vagy terület védettségét, fokozottan védettségét, ha annak fenntartását természetvédelmi szempontok a továbbiakban nem indokolják. A védettség feloldása során a védetté nyilvánításra vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell azzal, hogy a helyi védett természeti terület védettségének a feloldásához az igazgatóság véleményét be kell szerezni.

25. § (1) Védetté nyilvánításra bárki javaslatot tehet.

(2) Terület védetté nyilvánítását - helyi jelentőségű védett természeti terület kivételével - az igazgatóság készíti elő. Ha az előkészítés helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításra irányul, a helyi védetté nyilvánítást előkészítő települési önkormányzati jegyzőnek, főjegyzőnek (a továbbiakban együtt: jegyző), a terület védetté nyilvánításának indokoltságát alátámasztó iratok megküldése mellett meg kell keresnie az igazgatóságot, hogy kívánja-e a terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását.

(3) A helyi védetté nyilvánítás esetén a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosban a főjegyző a védetté nyilvánító, illetve a védettség feloldásáról rendelkező önkormányzati rendeletet - nyilvántartási célból - hivatalból megküldi az érintett területen működő igazgatóságnak.

(4) Az igazgatóság - a miniszter állásfoglalása alapján - a (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát 60 napon belül megadja. Ha a terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítása indokolt, a védetté nyilvánítás előkészítését az igazgatóság folytatja le.

(5) Természeti érték védetté, fokozottan védetté nyilvánítását a miniszter készíti elő.

(6) A (2)-(4) bekezdésben szabályozott előkészítés során meg kell vizsgálni a védetté nyilvánítás indokoltságát, a védelem céljainak megvalósításához szükséges intézkedéseket és a védelemhez szükséges feltételek, pénzügyi eszközök biztosíthatóságát, valamint a védelem várható következményét.

(7) A természeti terület védetté nyilvánításának előkészítése során az előkészítést végző - az érdekeltek álláspontjának megismerése érdekében - egyeztető megbeszélést és a szükséghez képest helyszíni szemlét tart, amelyre - a kitűzött időpont előtt legalább 15 nappal - meghívja az (1) bekezdésben említett javaslattevőt, valamennyi érdekelt hatóságot, továbbá mindazokat, akikre a védetté nyilvánításból jogok vagy kötelezettségek hárulnak, illetőleg akik jogos érdekét a védetté nyilvánítás közvetlenül érinti. Jelentős számú érdekelt esetén a meghívás történhet hirdeteménnyel a helyi önkormányzat hirdetőtábláján történő kifüggesztésével vagy más, helyben szokásos módon történő közhírré tétele útján is.

(8) Az előkészítést végző az egyeztető tárgyalásról jegyzőkönyvet és összefoglalót készít, amelyet a védetté nyilvánításra vonatkozó javaslattal együtt előterjeszt a védetté nyilvánításra jogosulthoz.

(9) Helyi jelentőségű védett természeti terület országos jelentőségűvé nyilvánítása esetén a (6)-(7) bekezdésben foglaltakat akkor kell alkalmazni, ha a védelmi előírások az e törvényben foglaltaknál, illetve korábbi önkormányzati rendeletben meghatározottaknál szigorúbb rendelkezéseket tartalmaznak.

(10) A 24. § (1) bekezdése alapján alkotott önkormányzati rendeletben, a felmentésre vonatkozó szabályok [24. § (3) bekezdés *b*) pont] alkalmazásával biztosítani kell a területen a védetté nyilvánítás előtt megkezdett közérdekű tevékenységnek - a közérdekű cél megvalósításához szükséges mértékű - folytatását.

26. § (1) A védett természeti területet és a Natura 2000 területet a természetvédelmi hatóságnak - a természetvédelmi kezelést ellátó szerv útján - táblával meg kell jelölnie, amellyel fel kell hívnia a figyelmet a védettség tényére, valamint az ebből fakadó főbb korlátozó rendelkezésekre.

(2) Terület védetté, fokozottan védetté nyilvánításának tényét az ingatlan-nyilvántartásba fel kell jegyezni, védettség feloldását követően a védettség tényét pedig törölni kell. A feljegyzést, illetve annak törlését a természetvédelmi hatóság hivatalból kezdeményezi.

(3) A 23. § (2) bekezdésének hatálya alá tartozó védett természeti terület kiterjedését a természetvédelmi hatóság ingatlan-nyilvántartási feljegyzésre alkalmas módon, hatósági határozatban állapítja meg.

(4) A természetvédelmi hatóság a (3) bekezdésben meghatározott határozatot az érintett ingatlan tulajdonosának és vagyonekezelőjének, valamint a feladat- és hatáskör szempontjából külön törvény alapján érintett hatóságnak, továbbá az igazgatóságnak kézbesíti.

(5) Nem kell hatósági határozatban megállapítani a (3) bekezdésben meghatározott védett természeti terület kiterjedését abban az esetben, ha a terület természetvédelmi oltalma a 24. § (1) bekezdésében meghatározott külön jogszabály alapján is fennáll.

27. § (1) Ha valamely védelemre tervezett terület jelentős károsodásának veszélye áll fenn, a természetvédelmi hatóság - az érdekelt hatóságok véleményének kikérése mellett - a területet azonnal végrehajtható határozattal, egy alkalommal ideiglenesen védetté nyilváníthatja. A határozatban előírhatja a terület kezelésével, a természeti értékek megóvásával kapcsolatos kötelezettségeket, továbbá a veszélyeztető tevékenység folytatását korlátozhatja, felfüggesztheti, illetve megtilthatja.

(2) Az ideiglenes védettség a végleges védettséget kimondó jogszabály hatálybalépéséig, de legfeljebb 3 hónapig tartható fenn. Országos jelentőségű védelemre tervezett természeti terület esetén a miniszter - egy ízben - további 2 hónappal meghosszabbíthatja az (1) bekezdés alapján elrendelt ideiglenes védettséget, ha a védetté nyilvánításról szóló miniszteri rendelet kihirdetése folyamatban van.

(3) Ha valamely terület időszakosan fokozottan védett élő szervezetek élőhelyéül szolgál, amelyek megóvása másként nem biztosítható, a természetvédelmi hatóság a területet, vagy annak egy részét meghatározott időre - de legfeljebb 3 hónapra az érdekelt hatóságok véleményének kikérése mellett -, azonnal végrehajtható határozattal átmenetileg védetté nyilváníthatja.

A védett természeti területek

28. § (1) A védett természeti terület a védelem kiterjedtségének, céljának, hazai és nemzetközi jelentőségének megfelelően lehet:

- a) nemzeti park,
- b) tájvédelmi körzet,
- c) természetvédelmi terület,
- d) természeti emlék.

(2) Nemzeti park az ország jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.

(3) Tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és a természeti értékek megőrzése.

(4) Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. A 23. § (2) bekezdése alapján védett láp, szikes tó természetvédelmi területnek minősül.

(5) Természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. A 23. § (2) bekezdése alapján védett forrás, víznyelő, kunhalom, földvár természeti emlékek minősül.

(6) Nemzeti park, tájvédelmi körzet létesítésére kizárólag a miniszter jogosult.

(7) Valamennyi nemzeti park területét - a nemzetközi előírásokkal összhangban a miniszter által meghatározott elvek szerint - természeti, kezelt és bemutató övezeti kategóriákba kell besorolni.

(8) Az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott országos jelentőségű védett természeti területet, vagy annak meghatározott részét a miniszter tudományos célokra kijelölheti (tudományos rezervátum). E terület fokozottan védetté nyilvánításáról a kijelölő kell rendelkezni.

29. § (1) Nemzeti parkot, tájvédelmi körzetet, természetvédelmi területet, vagy azok meghatározott részét - ha az nemzetközileg kiemelkedő tudományos értéket képvisel - a miniszter nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban bioszféra-rezervátummá minősíthet.

(2) A bioszféra-rezervátumon belül a kiemelkedő természetvédelmi érték közvetlen megóvására magterületet kell kijelölni.

(3) A természetes vagy természetközeli állapotú erdei életközösség megóvását, a természetes folyamatok szabad érvényesülését, továbbá a kutatások folytatását szolgáló erdőterületeket a miniszter - a 28. § (1) bekezdése szerinti védett természeti területi kategóriába sorolva - erdőrezervátummá nyilvánítja. Az erdőrezervátum magterületét a (2) bekezdésben foglaltak szerint kell kijelölni.

(4) E törvény erejénél fogva fokozottan védett a nemzeti park természeti övezete, a bioszféra-rezervátum magterülete, továbbá az erdőrezervátum magterülete.

29/A. § Természeti terület, védett természeti terület, valamint ezen területek meghatározott része tekintetében a miniszter - ha annak nemzetközi gyakorlatban kialakult és elfogadott feltételei fennállnak - a natúrpark elnevezés használatához hozzájárulhat.

Védőövezet

30. § (1) Védett természeti területet - szükség esetén - védőövezettel kell ellátni. A védőövezet kiterjedéséről - a 24. § (3) bekezdésének b) pontja figyelembevételével - a védelem kiegészítő jogszabályban kell rendelkezni.

(2) A védőövezetben a természetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységek körét

a) országos jelentőségű védett természeti terület esetében a miniszter,

b) helyi jelentőségű védett természeti terület esetében a települési önkormányzat - fővárosban a fővárosi önkormányzat - határozza meg.

(3) A védőövezet rendeltetése, hogy megakadályozza vagy mérsékelje azoknak a tevékenységeknek a hatását, amelyek a védett természeti terület állapotát vagy rendeltetését kedvezőtlenül befolyásolnák.

(4) Az e törvény hatálybalépése előtt védetté nyilvánított természeti területek védőövezetét a törvény hatálybalépésétől számított 2 éven belül, a (2) bekezdésben meghatározott jogszabályban kell kijelölni.

(5) A védőövezet kiterjedését meghatározó jogszabály hatálybalépése előtt jogszerűen megkezdett tevékenységek folytatását a felmentésre [24. § (3) bekezdés b) pontja] vonatkozó szabály alkalmazásával biztosítani kell.

Védett természeti területre vonatkozó szabályok

31. § Tilos a védett természeti terület állapotát (állagát) és jellegét a természetvédelmi célokkal ellentétesen megváltoztatni.

32. § (1) A védett természeti területen lévő erdő elsődlegesen védelmi rendeltetésű.

(2) Az e törvény hatálybalépése után védett természeti területté nyilvánított erdők esetében a már meglévő üzemterv érintett részét a védetté nyilvánítást követően az erdészeti hatóság haladéktalanul felülvizsgálja és szükség szerint módosítja.

(3) E törvény hatálybalépése előtt védett természeti területté nyilvánított erdők üzemterveit - ha azokat a védetté nyilvánítás előtt hagyták jóvá - az erdészeti hatóság a törvény hatálybalépésétől számított 1 éven belül felülvizsgálja és szükség szerint módosítja.

33. § (1) Fokozottan védett természeti területen lévő erdőben erdőgazdálkodási beavatkozás csak a természetvédelmi kezelés részeként, a kezelési tervben [36. § (3) bekezdés] foglaltakkal összhangban, a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával végezhető.

(2) Védett természeti területen lévő erdőben kerülni kell a teljes talaj-előkészítést és a vágásterületen az égetést.

(3) Védett természeti területen lévő erdőben, a kezelési tervben foglaltakkal összhangban

a) erdőnevelést a természetes erdőtürsulások fajösszetételét és állományszerkezetét megközelítő, természetkimélő módszerek alkalmazásával,

b) erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal és - az (5) bekezdés a) pontja kivételével - természetes felújítási (fokozatos felújító vágás, szálalás, szálaló vágás) módszerekkel kell végezni.

Védett természeti területen erdőtelepítés kizárólag őshonos fafajokkal, természetkimélő módon és a termőhely típusra jellemző elegyarányoknak megfelelően végezhető.

(4) Védett természeti területen lévő erdőben a fakitermelést vegetációs időszak alatt csak kivételesen indokolt esetben (pl. növényegészségügyi okból), a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával lehet végezni.

(5) Védett természeti területen lévő erdőben

a) tarvágás csak nem őshonos fafajokból álló, vagy természetes felújulásra nem képes állományokban - összefüggően legfeljebb 3 hektár kiterjedésben - engedélyezhető,

b) a fokozatos felújítást követő végvágás összefüggő kiterjedése az 5 hektárt nem haladhatja meg,

c) a végvágással, illetve tarvágással érintett erdőterülethez kapcsolódó állományrészekben további végvágásra, illetve tarvágásra csak akkor kerülhet sor, ha a korábban véghasznált területen az erdőfelújítás befejeződött.

(6) A (5) bekezdés a)-b) pontjaiban meghatározott tar-, illetve végvágás kiterjedése növényegészségügyi okból és az újulat fennmaradása érdekében, vagy természetvédelmi indok alapján kivételesen meghaladhatja az ott meghatározott terület nagyságot.

(7) Védett természeti területen lévő, nem őshonos fafajokból álló erdőben a természetközeli állapot kialakítására a pótlás, az állománykiegészítés, az erdőszerkezet átalakítása, a fafajcsere, az elegyarány-szabályozás és a monokultúrák felszámolása útján kell törekedni.

(8) Véghasználat a (6) és a (7) bekezdésben meghatározott kivétellel csak a biológiai vágásérettséghez közeli időpontban végezhető.

34. § (1) A miniszter kezdeményezésére - a természet védelméhez fűződő érdekből - külön törvény szerinti különleges rendeltetésű vadászterületté nyilvánítható az a vadászterület, vagy annak az a része, ahol

a) fokozottan védett természeti terület,

b) nemzeti park,

c) bioszféra-rezervátum vagy erdőrezervátum,

d) nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó terület található.

(2) A természet védelméhez fűződő érdekből különleges rendeltetésű vadászterületté nyilvánításra, a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló törvény rendelkezései az irányadóak.

(3) A természet védelméhez fűződő közérdekből különleges rendeltetésű vadászterületté nyilvánított területeken a vad állományszabályozását, a vadászatot a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére, illetve az általa meghatározott természetvédelmi feltételekkel a vadászati hatóság határozata alapján a vadászatra jogosult köteles elvégezni.

(4) Ha a védett természeti érték megóvása más módon nem érhető el, a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére a vadászati hatóság állományszabályozást rendel el.

35. § (1) Védett természeti területen a 7. § (2) bekezdésében foglaltakon túl

a) tilos olyan épületet, építményt, nyomvonalas létesítményt, berendezést létesíteni vagy üzembe helyezni, amely annak jellegét és állapotát veszélyezteti, károsítja, vagy ott a tájképi egységet megbontja;

b) gondoskodni kell a vadon élő szervezetek, életközösségeik, a biológiai sokféleség fennmaradásához szükséges természeti feltételek, így többek között a talajviszonyok, vízháztartás megőrzéséről;

c) a terület vagy annak meghatározott része felett a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére repülés számára tiltott vagy korlátozott légtérrel kell kijelölni;

d) a helyhez kötött kültéri mesterséges megvilágítást külterületen, illetve beépítésre nem szánt területen - a közcélú közlekedési létesítmények biztonságos üzemeltetéséhez szükséges megvilágítástól eltekintve - úgy kell kialakítani, hogy a védett vagy a közösségi jelentőségű állatfajokat ne zavarja, veszélyeztesse, károsítsa.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kötelezettségek teljesítésére a természetvédelmi hatóság, vagy megkeresésére az arra hatáskörrel rendelkező hatóság kötelezi az érdekelteket és meghatározza a kötelezettség teljesítésének módját, így különösen a tevékenység abbahagyását, az eredeti állapot helyreállítását, valamint határidejét.

(3) Védett természeti területen lévő termőföld hasznosítási kötelezettségét a természetvédelmi hatóság függeszti fel.

36. § (1) A természetvédelmi kezelési módokat, korlátozásokat és tilalmakat, továbbá az egyéb kötelezettségeket (természetvédelmi kezelési terv) országos jelentőségű védett természeti területre vonatkozóan a miniszter, helyi jelentőségű védett természeti területre vonatkozóan a települési - Budapesten a fővárosi - önkormányzat rendeletben állapítja meg.

(2) Természetvédelmi kezelésnek minősül a védett természeti érték, terület felmérését és nyilvántartását, megóvását, őrzését, fenntartását, bemutatását, valamint helyreállítását célzó valamennyi tevékenység.

(3) Valamennyi védett természeti területre - az ott tevékenységet folytatókra kötelező erejű - természetvédelmi kezelési tervet kell készíteni. A természetvédelmi kezelési tervet 10 évenként felül kell vizsgálni.

(4) A természetvédelmi kezelési tervek készítésére, tartalmára, jóváhagyására, a terv készítésére kötelezettre vonatkozó szabályokat a miniszter rendeletben állapítja meg.

37. § (1) Védett természeti területen lévő közúton a közlekedést (tartózkodást) - ha az a védett természeti területet vagy értéket zavarja, veszélyezteti, károsítja - a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére az útügyi hatóság korlátozza vagy megtiltja. A védett természeti területen lévő vagy azt érintő víziúton a hajózási tevékenység folytatását - ha az a védett természeti területet vagy a természeti értéket zavarja, veszélyezteti, illetve károsítja - az illetékes természetvédelmi hatóság kezdeményezésére a hajózási hatóság korlátozza vagy megtiltja.

(2) Védett természeti területen vagy annak meghatározott részén a közlekedést és a tartózkodást, az (1) bekezdésben foglalt kivétellel - ha a védelem érdekei szükségessé teszik - a természetvédelmi hatóság korlátozhatja, illetve megtilthatja.

(3) Védett természeti terület károsítása, veszélyeztetése vagy jogellenes zavarása esetén a természetvédelmi hatóság köteles az ilyen magatartás tanúsítóját a tevékenység folytatásától eltiltani.

(4) Védett természeti területen a hatáskörrel rendelkező hatóság - szükség esetén a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére - építési, telekalakítási tilalmat, illetőleg egyéb, jogszabályban meghatározott használati korlátozást köteles elrendelni.

(5) Külterületi védett természeti terület belterületbe csak akkor vonható, ha a település belterülete is védett természeti terület.

38. § (1) Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyre szükséges különösen:

a) kutatás, gyűjtés, kísérlet végzéséhez, kivéve, ha a kutatást országos jelentőségű védett természeti területen az igazgatóság végzi;

b) a gyepek feltöréséhez, felújításához, felületéhez, öntözéséhez, legeltetéshez, kaszáláshoz;

c) a terület helyreállításához, jellegének, használatának megváltoztatásához;

d) termőföldnek nem minősülő földterület rendeltetésének, termőföld művelési ágának a megváltoztatásához;

e) az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fasor, fás legelőn lévő fa kivágásához, telepítéséhez;

f) nád és más vízinövényzet égetéséhez, irtásához, aratásához, gyepek és parlagterület, tarló és szalma égetéséhez, valamint - a kijelölt és kiépített tűzrakóhely kivételével - erdőterületen tűz gyűjtéséhez;

g) növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához;

h) horgászathoz;

i) közösségi és tömegsportesemények rendezéséhez, sportversenyhez, technikai jellegű sporttevékenység folytatásához;

j) járművel történő közlekedéshez, az arra kijelölt utak, az engedélyezett tevékenységek végzéséhez szükséges munkagépek, valamint a feladatokat ellátó - külön jogszabályokban erre feljogosított - személyek járművei kivételével.

(2)

(3) Növény- és állategészségügyi karantén fertőzés és járványhelyzet elhárítása során, az (1) bekezdés g) pontja szerinti eljárás lefolytatása helyett, a természetvédelmi hatóságnak egyidejűleg be kell jelenteni a felhasználandó készítmény fajtáját.

(4) A kezelési terv meghatározhatja a védett természeti területen folytatandó tevékenységnek azokat a feltételeit, amelyek teljesítése a 38. § (1) bekezdésében meghatározott engedély beszerzése alól mentesít.

39. § (1) Védett természeti területre közvetlen kihatással lévő vagy azt közvetlenül érintő más hatósági eljárás során a természetvédelmi hatóság - kivéve, ha a tevékenység környezeti hatásvizsgálat- vagy egységes környezethasználati engedélyköteles - szakhatóságként működik közre:

a) földrészlet megosztása, alakjának, terjedelmének megváltoztatása;

b) telekalakítás, építés, létesítés és használatbavétel;

c) nyomvonalas létesítmény és földmű építése;

d) ipari, mezőgazdasági, szolgáltatási tevékenység végzéséhez szükséges telep létesítésének engedélyezése során;

- e) külön jogszabályban meghatározott esetben az erdészeti, vadászati, halászati hatósági eljárásokban;
- f) bányatelek megállapításának, módosításának, az ásványi nyersanyag feltárására, kitermelésére, valamint a meddőhányó hasznosítására, a kitermelés szünetelésére, a bánya bezárására vonatkozó műszak üzemi tervek és a tájrendezési terv jóváhagyásának, továbbá a bányászati létesítmények építésének és üzembe helyezésének engedélyezésekor;
- g) termőföld más célú hasznosításának;
- h) külön jogszabályban meghatározott veszélyes anyag átszállításának, tárolásának engedélyezésekor.

(2)

40. § (1) Fokozottan védett természeti területre történő belépéshez - a jelzett turistautak és tanösvények kivételével - a természetvédelmi hatóságnak az igazgatóság szakértői véleményének figyelembevételével kiadott engedélye szükséges. A külön jogszabályok alapján erre feljogosított személyek - feladatuk ellátásához szükséges mértékben - engedély nélkül beléphetnek.

(2) Fokozottan védett természeti területen csak természetvédelmi kezelés, a 38. § (1) bekezdése alapján engedélyezett tevékenység, továbbá - a lehetőséghez képest - a természetvédelmi hatósággal egyeztetett közvetlen élet- és vagyonvédelmi beavatkozás végezhető.

41. § (1) A tulajdonos, vagyongazdálkodó, használati köteles tölteni a természetvédelmi hatóságnak, az igazgatóságnak, illetve a természetvédelmi kezelést ellátó szervnek a védett természeti érték, terület, valamint egyedi tájérték oltalma, tudományos megismerése, bemutatása érdekében végzett tevékenységét, így különösen a természetvédelmi érték vagy egyedi tájérték megközelítését, bemutatását, őrzését, állapotának ellenőrzését, és a hatósági tájékoztató, valamint eligazító táblák elhelyezését.

(2) A tulajdonos, vagyongazdálkodó, használati köteles tölteni, hogy a természetvédelmi hatóság, az igazgatóság, illetve a természetvédelmi kezelést ellátó szerv a természeti érték oltalma, tudományos megismerése érdekében ingatlanát időlegesen használja, arra használati jogot szerezzen, vagy tulajdonjogát egyébként korlátozza.

(3) Az (1)-(2) bekezdésekben meghatározott tevékenységekkel okozott tényleges kárt meg kell téríteni.

Az Európai Közösségek jogi aktaiban meghatározott védettségi kategóriába tartozó területek kijelölése

41/A. § (1) A Natura 2000 területeket a Kormány jelöli ki és teszi közzé, valamint határozza meg az e területekre vonatkozó szabályokat. A Natura 2000 területeken lévő földrészleteket a miniszter hirdeti ki.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kijelölés tényét az ingatlan-nyilvántartásba fel kell jegyezni, a kijelölés feloldását követően a feljegyzést törölni kell. A feljegyzést, illetve annak törlését a természetvédelmi hatóság hivatalból kezdeményezi.

Védett növény- és állatfajok, társulások

42. § (1) Tilos a védett növényfajok egyedeinek veszélyeztetése, engedély nélküli elpusztítása, károsítása, élőhelyeinek veszélyeztetése, károsítása.

(2) Gondoskodni kell a védett növény- és állatfajok, társulások fennmaradásához szükséges természeti feltételek, így többek között a talajviszonyok, vízháztartás megőrzéséről.

(3) A természetvédelmi hatóság engedélye szükséges védett növényfaj:

- a) egyedének, virágának, termésének vagy szaporításra alkalmas szervének gyűjtéséhez;
- b) egyedének birtokban tartásához, adásvételéhez, cseréjéhez, kertekbe, botanikus kertekbe történő telepítéséhez;
- c) egyedének külföldre viteléhez, az országba behozatalához, az országban való átszállításához;
- d) egyedének preparálásához;
- e) egyedének betelepítéséhez, visszatelepítéséhez, termesztésbe vonásához;
- f) egyedével vagy egyedén végzett nemesítési kísérlethez;
- g) egyedének biotechnológiai célra történő felhasználásához;
- h) természetes állományai közötti mesterséges géncseréjéhez.

(4) Védett növényfajokból álló gén- és szaporítóanyag bank létrehozásához, védett növényfaj gén- és szaporítóanyag bankban történő elhelyezéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

(5) Védett fasorban lévő, valamint egyes védett fák és cserjék természetes állapotának megváltoztatásához, kivágásához a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges. A természetvédelmi hatóság az engedélyről - a cserjék esetének kivételével - tájékoztatja az erdészeti hatóságot.

(6) Fokozottan védett növényfaj egyedének, virágának, termésének vagy szaporításra alkalmas szervének eltávolításához, elpusztításához, megszerzéséhez a természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség.

(7) Fokozottan védett növényfajok esetén a (3), illetőleg (6) bekezdés szerinti engedély csak természetvédelmi vagy más közérdekből adható meg.

(8)

43. § (1) Tilos a védett állatfajok egyedének zavarása, károsítása, kínozása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyeinek lerombolása, károsítása.

(2) A természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség védett állatfaj

a) állományának szabályozásához;

b) egyedeinek gyűjtéséhez, befogásához, elejtéséhez, birtokban tartásához, idomításához;

c) egyedeinek szaporításához;

d) egyedének kikészítéséhez, preparálásához, a preparátumok birtokban tartásához;

e) egyedének élőállat gyűjteményben történő tartásához;

f) hazai állatfaj-állományának külföldi állományból származó egyeddel történő kiegészítéséhez;

g) állományai közötti mesterséges géncseréhez;

h) egyedének cseréjéhez, adásvételéhez;

i) egyedének külföldre viteléhez, onnan történő behozatalához, az országon való átszállításához;

j) egyede visszatelepítéséhez, betelepítéséhez;

k) kártételének megelőzése érdekében riasztási módszer alkalmazásához;

l) egyede fészkének áttelepítéséhez;

m) egyedének házasításához.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott engedély a külön jogszabályok szerinti állategészségügyi engedélyk beszerzése alól nem mentesít.

(4) Fokozottan védett állatfajok esetén a (2) bekezdés szerinti engedély csak természetvédelmi vagy más közérdekből adható meg.

(5)-(6)

44. § (1) A természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség állatgyűjtemények, állatkertek, illetve egyéb vadon élő védett állatok tartására, idomítására szolgáló létesítmények, telephelyek kialakításához, fenntartásához, üzemeltetéséhez.

(2) Elhullott, elejtett védett állat egyedét a megtalálónak - ha e törvény másként nem rendelkezik - az igazgatósághoz be kell jelentenie.

(3) Védett állat- és növényfaj egyedének károsítása, veszélyeztetése vagy jogellenes zavarása esetén a természetvédelmi hatóság köteles az ilyen magatartás tanúsítóját a tevékenység folytatásától eltiltani. Amennyiben a védett egyed károsító, veszélyeztető, zavaró tevékenységet más hatóság engedélyre van szükség alapján végzik, a hatóság a természetvédelmi hatóság megkeresésére az engedélyezési eljárást ismételtelen lefolytatja. Az eljáró hatóság - amennyiben az nem a természetvédelmi hatóság - a tevékenység folytatását az eljárás jogerős befejezéséig felfüggeszti.

(4) Rendszeresen hasznosított védett állatfaj állományának hosszú távú fenntartható hasznosítása érdekében a miniszter meghatározza az adott faj állománya hasznosításával kapcsolatos szabályokat.

(5) Fokozottan védett élő szervezetek élőhelyén, valamint élőhelye körül - a miniszter által rendeletben meghatározottak szerint - használati, gazdálkodási korlátozást rendelhet el a természetvédelmi hatóság. Az ebből eredő károk megtérítésére a 72. § rendelkezései az irányadóak.

(6) A védett és a közösségi jelentőségű fajok védelmére, tartására, bemutatására, hasznosítására vonatkozó részletes szabályokat, feltételeket a Kormány állapítja meg.

45. § (1) A visszatelepülő élő szervezetek védetté nyilvánítására a 24. § (2) bekezdését és a 25. § (4) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

(2) A miniszter eltérő rendelkezéséig a visszatelepülő élő szervezetekre a 42-44. §-ok rendelkezéseit kell alkalmazni.

(3) Védett, illetve fokozottan védett fajnak minősülnek a védett, illetve fokozottan védett növényfajok, illetőleg állatfajok keresztezései és kereszteződései (hibridjei). Az ilyen fajok védettségre a magasabb védettségi szinthez tartozó szülőfajra vonatkozó szabályok az irányadóak.

46. § (1) Régi hazai (öshonos) háziállatfaj és fajta az, amelynek kialakulása a Kárpát-medence természetföldrajzi területén történt, vagy tartása, tenyésztése történelmi múltra tekint vissza.

(2) A védett régi hazai háziállatfajok és fajták megőrzésére, egyedei törzskönyvezésére vonatkozó szabályokat, tenyésztési és teljesítményvizsgálati elveket az agrárpolitikáért felelős miniszter és a miniszter állapítja meg.

47. § (1) A védett és fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozások és tilalmak körét a Kormány állapítja meg. Eltérő rendelkezés hiányában e fejezet rendelkezései értelemszerűen irányadóak a védett életközösségekre is.

(2) A védett növény- és állatfajnak nem minősülő védett élő szervezetekre a 42-44. §-ok, valamint az (1) bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

A barlangok védelme

48. § (1) Barlang védettsége kiterjed bejáratára, teljes járatrendszerére, a befoglaló kőzetére, képződményeire, formakincsére, bármilyen halmazállapotú kitöltésére, természetes élővilágára, továbbá a mesterségesen létrehozott, bejáratú vagy barlangrészeket összekötő szakaszára.

(2) Azokat a teljesen vagy túlnyomóan mesterséges üregeket, amelyeknek a felületén utólag létrejött szakmai, tudományos szempontból jelentős képződmények alakultak ki, vagy természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségűek, a miniszter védetté nyilváníthatja. A védetté nyilvánított mesterséges üregekre e fejezet előírásait kell megfelelően alkalmazni.

(3) Barlang vagy a (2) bekezdés szerinti üreg védettségét, vagy fokozott védettségét a miniszter feloldhatja, ha a védelmének, fokozott védelmének fenntartásához természetvédelmi érdek többé nem fűződik.

(4) Ha a barlang természetes állapotának fenntartása szükségessé teszi, felszíni területére jogszabály, a természetvédelmi hatóság, vagy a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére más, hatáskörrel rendelkező hatóság korlátozást rendelhet el, illetve az védett természeti területté nyilvánítható. Felszíni területnek minősül a földfelszínnek az a része, amely a barlang természetes állapotára közvetlen kihatással van.

(5) Barlang védőövezetét a felszíni területen a miniszter állapítja meg, és rendelkezik a védőövezetre irányadó korlátozásokról is.

(6) Barlangot, barlangszakaszt az egészségügyért felelős miniszter által jogszabályban kijelölt szerv határozatban gyógybarlanggá nyilváníthat. Egyidejűleg meghatározhatja a gyógybarlang éghajlati tényezőinek védelme és a gyógyítás zavartalanágának biztosítása érdekében szükséges intézkedéseket.

(7) A gyógybarlanggá nyilvánítás és gyógyászati célú hasznosítás feltételeinek és eljárási rendjének meghatározásához a miniszter egyetértése szükséges.

49. § (1) A barlangokat és a 48. § (5) bekezdése szerinti védőövezetet az ingatlan-nyilvántartásban, külön jogszabályokban meghatározottak szerint - a természetvédelmi hatóság kezdeményezése alapján - fel kell tüntetni.

(2) A barlangokról - az ingatlan-nyilvántartástól függetlenül - közhiteles nyilvántartást kell vezetni, az ennek vezetésére jogosult szervet, illetve a nyilvántartás tartalmát és vezetésének módját a miniszter határozza meg.

(3) Barlang, illetve barlangszakasz felfedezését nyolc napon belül be kell jelenteni az igazgatóságnak.

50. § (1) Az ingatlan tulajdonosa (vagyonkezelője, használója) túrni köteles, hogy az igazgatóság, a természetvédelmi hatóság, illetve az általuk erre feljogosított személyek, továbbá az állam tulajdonosi jogait gyakorló szerv felhatalmazásával eljáró személyek a barlangot megközelítsék, az idegenforgalom számára kiépített barlangot meglátogassák. Az e tevékenység során okozott tényleges kárt az ingatlantulajdonos (vagyonkezelő, használó) részére meg kell téríteni.

(2) A barlangbejáratot az ingatlantulajdonos (vagyonkezelő, használó) nem veszélyeztetheti, nem rongálhatja meg, nem tömheti el, nem zavarhatja a barlangot élőhelyül használó állatokat, és nem akadályozhatja a barlang hasznosítását.

(3) A barlang bejáratának biztonságáról, ha szükséges szakszerű lezárásáról az igazgatóság gondoskodik.

(4) Az (1) bekezdésben foglaltak biztosítására az igazgatóságot szolgalmi jog illeti meg, illetve annak az ingatlannak a tulajdonosát (vagyonkezelőjét, használóját), amelyről a barlang nyílik, szolgalmi jog terheli (szolgáló telek). Ennek tényét az ingatlan-nyilvántartásba - az igazgatóság kezdeményezésére - be kell jegyezni.

51. § (1) A miniszter engedélye szükséges

a) barlang, barlangszakasz hasznosításához, illetve a hasznosítási mód megváltoztatásához;

b) barlang, barlangszakasz kiépítéséhez;

c) barlangi képződmények kimentéséhez, hasznosításához, értékesítéséhez, külföldre juttatásához.

(2)

(3) A természetvédelmi hatóság engedélye szükséges a barlangban végzett, az (1) bekezdés hatálya alá nem tartozó tevékenységhez, továbbá a barlang állagára, állapotára, természetes élővilágára kiható valamennyi tevékenység megkezdéséhez, így különösen:

a) barlangban, barlangszakaszban végzendő kutatáshoz, kísérlethez, gyűjtéshez, kivéve, ha a kutatást az igazgatóság végzi;

b) barlangi bűvármerüléshez;

c) az (1) bekezdés b) pontja kivételével műszaki beavatkozáshoz, így különösen bejárat vagy barlangszakasz lezárásához, műtárgy elhelyezéséhez, azok felújításához, helyreállításához;

d) filmforgatáshoz;

e) a védőövezetet megállapító miniszteri rendeletben [48. § (5) bekezdés] meghatározott tevékenységekhez.

(4) Jogszámban meghatározott barlangok látogatásához az igazgatóság vagyongazdálkodói hozzájárulása szükséges.

(5) A miniszter határozza meg az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott barlang, barlangszakasz kiépítése körébe tartozó műtárgyak és tevékenységek körét, valamint azokat a barlangokat, amelyeknek látogatása a (4) bekezdés alapján vagyongazdálkodói hozzájáruláshoz kötött. A (4) bekezdés alapján vagyongazdálkodói hozzájáruláshoz kötött barlangokban történő túravezetés, az engedélyköteles barlangi búvármerülés, valamint a barlangok kutatásának képesítési feltételeit a miniszter állapítja meg.

(6)

(7) A természetvédelmi hatóság hozzájárulása szükséges a barlang védőövezetében végzendő következő tevékenységekhez:

a) az építési, fennmaradási engedély kiadásához;

b) vegyi anyag tárolásához, felhasználásához;

c) telekalakítás engedélyezéséhez;

d) ipari, mezőgazdasági, erdőgazdasági, szolgáltató tevékenység gyakorlásához szükséges telep létesítéséhez, a telepen alkalmazott technológia megváltoztatásához;

e) nyomvonalas létesítmény és földmű építéséhez;

f) a védőövezetet megállapító miniszteri rendeletben [48. § (5) bekezdés] meghatározott tevékenységekhez.

Védett ásványi képződményekre vonatkozó szabályok

52. § (1) A ritka, különleges nagyságú, kifejlődésű, vagy szakmai, tudományos szempontból kiemelkedő jelentőségű ásványok, ásványtársulások (a továbbiakban együtt: ásványok) és ősmaradványok körét, pénzben kifejezett értékét a miniszter állapítja meg.

(2) A védett ásványokat, ősmaradványokat lehetőleg eredeti helyükön kell megőrizni, ha ez nem lehetséges, akkor a legkisebb károsodást okozó módszerrel a lelőhelyről eltávolítva, úgy kell elhelyezni, hogy az oktatási, tudományos és bemutatási célokat szolgáljon.

(3) A bányászati tevékenység során feltárt védett ásványokat, ősmaradványokat az igazgatóságnak be kell jelenteni, és lehetővé kell tenni a leletmentést.

(4) Védett ásványok, ősmaradványok gyűjtéséhez, forgalomba hozatalához, külföldre viteléhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

(5) Védett ásványok, ősmaradványok külföldre vitele esetén végleges kiviteli engedély nem adható.

IV. Rész

A TERMÉSZET VÉDELME ÉS TERVEZÉSI ÉS SZERVEZETI RENDSZERE

A természet védelme és a területi tervezés

53. § (1) A természet védelmével, a biológiai sokféleség megőrzésével kapcsolatos állami feladatok és politika meghatározása, a természeti és táji értékek, természetes élőhelyek, vadon élő növény- és állatfajok, valamint más természeti értékek felmérésének, értékelésének, védelmének és helyreállításának biztosítása, az ezzel kapcsolatos tevékenységek összehangolása érdekében a Nemzeti Környezetvédelmi Program (Kt. 40. §) részét képező Nemzeti Természetvédelmi Alaptervet (a továbbiakban: Alapterv) kell készíteni.

(2) Az Alapterv tartalmazza:

a) az ország természeti területei állapotának általános leírását, a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából jelentős folyamatok, tevékenységek meghatározását;

b) a természeti értékek és területek megővására vonatkozó általános követelményeket, ágazati és ágazatközi feladatokat;

c) a védett természeti értékek és területek megóvásának, továbbá újabb védett természeti területek létesítésének hosszú és középtávú szempontjait;

d) az ökológiai hálózat és az ökológiai (zöld) folyosók kialakításának és fenntartásának hosszú és középtávú szempontjait;

e) az érzékeny természeti területek, rendszerek kialakításának és fenntartásának hosszú és középtávú szempontjait;

f) a természet védelmének az a)-e) pontokhoz kapcsolódó legfontosabb feltételrendszereit, intézkedési elveit;

g) a természet védelme kutatás-fejlesztési, oktatási, bemutatási, népszerűsítési feladatainak hosszú és középtávú programját;

h) a természeti értékek és területek megfigyelését, adatgyűjtését, nyilvántartását és értékelését végző rendszer kiépítésének és fenntartásának elveit.

(3) A (2) bekezdés d) és e) pontjában meghatározott

a) ökológiai (zöld) folyosó az egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek védőövezete, Natura 2000 területek, érzékeny természeti területek és természeti területek között a biológiai kapcsolatot biztosító, vagy ezt elősegítő területeket, területsávokat és területmozaikokat, és ezek láncolatát, valamint az ezeken található élőhelyeket;

b) ökológiai hálózat egyes védett természeti területek, valamint egyes védett természeti területek védőövezete, Natura 2000 területek, érzékeny természeti területek és természeti területek ökológiai (zöld) folyosókkal biztosított biológiai kapcsolatainak egységes elnevezését jelenti; továbbá az

c) érzékeny természeti terület az olyan extenzív művelés alatt álló terület, amely a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megóvását szolgálja.

(4) A miniszter az Alapterv végrehajtása érdekében, szükség szerint:

a) regionális,

b) adott tájra vagy védett természeti területre,

c) természeti értékekre vonatkozó

tervet készít, készített, illetőleg kezdeményezi annak elkészítését.

(5) A miniszter az Alapterv végrehajtása érdekében az agrárpolitikáért felelős miniszterrel és az infrastruktúráért felelős miniszterrel együtt jelöl ki ökológiai (zöld) folyosókat, és határozza meg az e területekre vonatkozó szabályokat. Az érzékeny természeti területek létesítésére és fenntartására vonatkozó részletes szabályokat a miniszter az agrárpolitikáért felelős miniszterrel együtt határozza meg.

(6) Ökológiai (zöld) folyosóvá történő kijelölés tényét az ingatlan-nyilvántartásba fel kell jegyezni, a kijelölés feloldását követően a feljegyzést törölni kell. A feljegyzést, illetve annak törlését a természetvédelmi hatóság hivatalból kezdeményezi.

54. § (1) Területrendezési, területfejlesztési, vízrendezési, meliorációs és a táj jellegét megváltoztató egyéb terv jóváhagyására, módosítására a külön jogszabályok rendelkezései szerint, a miniszter, illetve az igazgatóság bevonásával kerülhet sor.

(2)

(3) Település külterületét a 7. § (3) bekezdése, valamint a 37. § (5) bekezdése figyelembevételével, továbbá az Alaptervvel és a település környezetvédelmi programjával összhangban lehet belterületbe sorolni.

(4) Település külterületének belterületbe vonásához a természetvédelmi hatóság előzetes véleménye szükséges. A külterület bevonásáról szóló önkormányzati rendelet egy elfogadott példányát meg kell küldeni a természetvédelmi hatóságnak.

55. § (1) A települési önkormányzat - fővárosban a fővárosi önkormányzat - az illetékességi területén található helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartására tervet készít. A tervnek az országos, a regionális tervekkel összhangban kell lennie. A tervet a települési önkormányzat képviselő-testülete, a fővárosban és a megyei jogú városban a közgyűlés (a továbbiakban együtt: képviselő-testület) rendelettel fogadja el.

(2) A tervek előterjesztéséhez az igazgatóság előzetes véleménye szükséges. Az elfogadott önkormányzati természetvédelmi terv egy példányát meg kell küldeni az igazgatóságnak.

A természetvédelem állami szervezete

56. § A miniszter

a) irányítja a törvényben vagy kormányrendeletben feladatkörébe utalt, a természet védelmével kapcsolatos tevékenységeket;

b) irányítja a természetvédelem területi államigazgatási szerveit;

c) közreműködik a természet védelmére irányuló nem állami kutatások megszervezésében;

d) gondoskodik a természet védelmével kapcsolatos állami kutatások tervezéséről, koordinálásáról, az állapotfelmérési és folyamatos információs, megfigyelő és értékelő (monitoring) rendszerek kialakításáról, működéséről;

e) irányítja a nemzetközi kötelezettségvállalásokból fakadó, a természet védelmével kapcsolatos feladatok végrehajtását;

f) terveket készít és készíttet a természet védelmével kapcsolatban;

g) az e törvényben és más jogszabályokban meghatározott esetben hatósági jogkört gyakorol;

h) a természet védelme érdekében együttműködik a társadalom önszerveződő csoportjaival, érdekképviselői szervezeteivel;

i) közreműködik a természet védelmével kapcsolatos oktatási, ismeretterjesztési tevékenységek irányításában, valamint a természetvédelmi ismeretek oktatási tanrendbe illesztésében;

j) külön megállapodás alapján közreműködik a természetvédelmi célú agrár-vidékfejlesztési támogatások előkészítésében és a megvalósításhoz szükséges feladatok ellátásában.

57. § (1) A természetvédelmi igazgatás feladatait e törvény és más jogszabályok rendelkezései alapján a miniszter, az államigazgatási szervek, valamint a jegyző, a fővárosban a főjegyző látják el.

(2)

58. §

59. § (1) A természeti értékek és területek, különösen a védett természeti értékek és területek őrzése, megóvása, károsításának megelőzése érdekében - egyenruhával és szolgálati lőfegyverrel ellátott tagokból álló - természetvédelmi őrszolgálat működik.

(2) A természetvédelmi őrszolgálat tagjainak jogait és kötelezettségeit külön törvény határozza meg.

(3) A kizárólag honvédelmi célokat szolgáló és honvédelmi szervek kezelésében álló ingatlanok területére történő belépését - a halaszthatatlan eljárási cselekmények kivételével - a természetvédelmi őr előzetesen egyeztetni a kezelő szervvel.

(4) Az (1)-(2) bekezdésben meghatározott keretek között a természetvédelmi őrszolgálatra vonatkozó részletes szabályokat a Kormány állapítja meg. A természetvédelmi őrszolgálat szolgálati szabályzatát a miniszter határozza meg.

Az ügyész szerepe a természetvédelemben

60. § (1) Az ügyész a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározottak szerint jár el a természeti területek, értékek, különösen a védett természeti területek és értékek a Büntető Törvénykönyvben tilalmazott módon való megsértése esetén.

(2) Természeti érték, terület, valamint védett természeti terület veszélyeztetése, károsítása esetén az ügyész keresetet indíthat a tevékenységtől való eltiltás, illetőleg a tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt.

(3) Az ügyész törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva, a rá vonatkozó jogszabályok alapján különös figyelemmel közreműködik a természetvédelmi hatóságok eljárásai és döntései törvényességének biztosításában.

Az önkormányzatok természetvédelmi feladatai

61. § (1) A megyei önkormányzat gondoskodik a megye területén található helyi jelentőségű védett természeti területek védelmével kapcsolatos tevékenységek összehangolásáról.

(2) A megyei önkormányzat az (1) bekezdésben meghatározott feladatkörében:

a) javaslatot tesz helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításra;

b) a települési önkormányzat felkérése alapján részt vesz a helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítás előkészítésében;

c) elősegíti a települési önkormányzatok természetvédelmi tevékenységét.

(3) A megyei önkormányzat a helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartása érdekében a települési önkormányzatokkal megállapodást köthet, vagy társulást hozhat létre.

62. § (1) Törvényben meghatározott esetekben természetvédelmi feladatokat települési önkormányzatok is ellátnak.

(2) A helyi jelentőségű védett természeti terület fenntartásáról, természeti állapotának fejlesztéséről, őrzéséről a védetté nyilvánító települési önkormányzat köteles gondoskodni.

(3) A települési önkormányzat a természet védelmének helyi-területi feladatai ellátására az önkormányzat környezetvédelmi alapjában (Kt. 58. §) természetvédelmi célokat szolgáló részt hozhat létre.

63. § (1) A települési - fővárosban a fővárosi - önkormányzat képviselő-testülete önkormányzati természetvédelmi őrszolgálatot működtethet.

(2) Az önkormányzati természetvédelmi őrs feladata a helyi jelentőségű védett természeti terület védelme érdekében a külön törvényben és az 59. §-ban meghatározott jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése.

(3) Az (1)-(2) bekezdésekben foglalt keretek között az önkormányzati természetvédelmi őrszolgálat tagjaira vonatkozó részletes szabályokat a Kormány határozza meg. Az 59. § (4) bekezdésében meghatározott szolgálati szabályzat hatálya az önkormányzati természetvédelmi őrré is kiterjed.

A nyilvánosság részvétele a természet védelmében

64. § (1) A Kt. 54-55. §-ában foglaltakon túl, a természet védelmével kapcsolatos ismereteket valamennyi oktatási intézményben oktatni kell, azok a Nemzeti Alaptanterv részét képezik. Ezeknek az ismereteknek az oktatásával - az állami, önkormányzati intézmények és más szervezetek bevonásával - elő kell segíteni, hogy a társadalom természetvédelmi kultúrája növekedjen.

(2) Az ismeretterjesztés, oktatás, tudományos kutatás és az idegenforgalom részeként a védett természeti területek látogatásának lehetőségét a bemutatásra alkalmas területeken és a védettség érdekeivel összhangban biztosítani kell. Ennek érdekében az igazgatóságok oktatási bemutató létesítményeket tartanak fenn.

(3) Minden év május 10-e a Madarak és Fák Napja. E nap megemlékezéseinek, rendezvényeinek a lakosság - különösen az ifjúság - természet védelme iránti elkötelezettségét kell szolgálnia.

65. § (1) A természeti területek és értékek jogellenes károsítása, veszélyeztetése esetén a természet védelme érdekében a természetvédelmi célú társadalmi szervezetek jogosultak fellépni, és

a) állami szervektől, önkormányzatoktól a megfelelő és hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét kérni, vagy

b) a védett természeti érték, terület károsítója, veszélyeztetője ellen pert indítani.

(2) A (1) bekezdés *b)* pontja szerinti perben a felperes kérheti a bíróságot, hogy a veszélyeztetőt, károsítót

a) tiltsa el a jogsértő magatartástól;

b) kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére.

66. § (1) Az igazgatóságok, önkormányzatok természetvédelmi tevékenységét polgári természetőrök segíthetik.

(2) A polgári természetőr az igazolványában meghatározott területen jogosult

a) védett természeti területekre belépni;

b) szolgálati jelvényt és igazolványt használni;

c) természeti értéket veszélyeztető vagy károsító cselekményt elkövető személyt figyelmeztetni a jogellenességre, illetve annak jogkövetkezményeire, valamint távozásra felszólítani;

d) a védett természeti területekről, értékekről, ezekkel kapcsolatos engedélyköteles tevékenységekről tájékoztatást adni.

(3) A polgári természetőrökre vonatkozó részletes szabályokat a miniszter állapítja meg.

Természetvédelmi információs rendszer

67. § (1) A természet védelmével kapcsolatos egységes, a nemzetközi követelményeknek is megfelelő információs rendszert a miniszter az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (Kt. 49. §) önálló részeként működteti.

(2) A természetvédelmi hatóság eljárásához szükséges adatokat valamennyi hatóság, állami, önkormányzati szervezet köteles a természetvédelmi hatóság rendelkezésére bocsátani.

(3) A védett természeti területek és értékek nyilvántartása, törzskönyvének vezetése - a miniszter által meghatározottak szerint - a természetvédelmi hatóság feladata.

V. Rész

A TERMÉSZET VÉDELMENEK TULAJDONI ÉS GAZDASÁGI ALAPJAI

Tulajdonjogi rendelkezések

68. § (1) Kizárólagos állami tulajdonban áll és forgalomképtelen valamennyi barlang.

(2) A védett növény- és állatfaj egyede, továbbá a védett ásványi képződmény állami tulajdonban áll.

(3) A 42-44. §-okban, valamint a 74. § (2) bekezdésében meghatározott engedélyekben rendelkezni kell a védett növény- és állatfaj vagy a védett ásványi képződmény tulajdonjogáról.

(4) Az e törvény hatálybalépése előtt jogszerűen létesített gyűjteményekben, így különösen kertekben, parkokban, állatkertekben található, védett növény- és állatfajok egyedei, védett ásványi képződmények tulajdonjogára a korábbi rendelkezések az irányadóak.

(5) A barlang kivételével a védett természeti értékek és területek korlátozottan forgalomképesek.

(6) Védett természeti érték és terület tulajdonjogának változásakor az államot elővásárlási jog illeti meg, amelyet az igazgatóság - más jogosultakat megelőzően - jogosult gyakorolni. Helyi jelentőségű védett természeti terület esetében - sorrendben az igazgatóságot követően - a települési önkormányzatot is megilleti az elővásárlási jog.

(7) A (6) bekezdésben meghatározott elővásárlási jog gyakorlásával kapcsolatos polgári jogi ügyekben a Magyar Államot az igazgatóság képviseli.

(8) Állami tulajdonban álló

a) védett természeti terület elidegenítése - a miniszter egyetértésével, legalább azonos természetvédelmi értékű védett természeti területtel történő csere, vagy törvényben meghatározott más eset kivételével - nem lehetséges,

b) védett természeti érték elidegenítésére, a (3) bekezdésben meghatározottakon kívül, kizárólag akkor kerülhet sor, ha az természetvédelmi célokat vagy közérdeket szolgál, és az elidegenítéssel a miniszter egyetértett.

(9) Barlang vagyongazdálkodási joga e törvény alapján az igazgatóságot illeti meg.

Gazdasági és pénzügyi jogi előírások

69. § (1) A központi költségvetés, az elkülönített állami és fejezeti kezelésű pénzalapokkal összhangban

a) támogatja az Alaptervben meghatározott kiemelt természetvédelmi és a nemzetközi kötelezettségvállalásokból adódó feladatok megoldását,

b) támogatja a természetvédelmet szolgáló intézkedéseket, különösen a természetvédelmi információs rendszer kiépítése és működtetése, a közigazgatási ellenőrzés, az oktatás, ismeretterjesztés és tudatformálás, a kutatás, a társadalmi természetvédelmi tevékenység területén.

(2) A természet védelme céljainak eléréséhez szükséges pénzügyi fedezetet elsősorban a központi költségvetésben és a természet védelmét is szolgáló elkülönített állami és fejezeti kezelésű pénzalapokban, különösen a környezetvédelmi alap célfeladat fejezeti kezelésű előirányzatot kell biztosítani.

(3) A védett élő szervezetek, életközösségek, ásványi képződmények pénzben kifejezett értékét a miniszter állapítja meg.

70. § A védett természeti terület nevének, jelképének, illetve a természetvédelem jelképének felhasználásáért - a jogosult és a felhasználó közötti polgári jogi szerződésben meghatározottak szerint - a felhasználó díjat köteles fizetni.

Támogatások és kártalanítás

71. § (1) A védett természeti értékek és területek megőrzését állami támogatás nyújtásával, adókedvezmény biztosításával, a természetkímélő gazdálkodást segítő hitelrendszerrel is támogatni kell.

(2) Támogatást kell biztosítani különösen:

a) a természetkímélő gazdálkodást folytatóknak,

b) élőhely rekonstrukciót, élőhely kialakítást végzőknek, kivéve, ha az erre irányuló kötelezettség megállapítására szankcióként került sor.

(3) A támogatás eseteit, mértékét, feltételeit, a kifizetés módját - e törvény keretei között - a Kormány szabályozza.

(4) A kötelezettségek megtartását - a támogatás megfizetésének feltételeként - a természetvédelmi hatóság rendszeresen, de évente legalább egy alkalommal ellenőrzi.

72. § (1) A védett természeti területeken természetvédelmi érdekből - az e törvény hatálybalépését követően - elrendelt gazdálkodási korlátozás, illetve tilalom esetén vagy a termelésszerkezet jelentős megváltoztatásának előírása következtében a tulajdonos vagy - amennyiben a tulajdonos a terület használatát átengedi - a jogszerű használó tényleges kárát meg kell téríteni.

(2) Kártalanítási igényt nem keletkeztet:

a) védett természeti területen a természeti kár megelőzése és megakadályozása érdekében jogszerűen előírt korlátozás vagy tilalom;

b) amennyiben a kár bekövetkeztét, illetve az (1) bekezdésben és (4) bekezdés első fordulatában meghatározott hatósági határozat meghozatalát a tulajdonos vagy a jogszerű használó jogellenes magatartása eredményezte;

c) amennyiben a kár más forrásból megtértült;

d) a tulajdonos vagy a jogszerű használó (1), (3) és (4) bekezdésben meghatározott korlátozásból, tilalomból, valamint kötelezettség előírásából származó többletköltségei az általa igénybe vett támogatásokból megtérülnek.

(3) Amennyiben az ideiglenes védetté nyilvánítást annak indokolatlansága miatt nem követi végleges védetté nyilvánítás, a tulajdonos vagy - amennyiben a tulajdonos a terület használatát átengedi - a jogszerű használó részére az ideiglenes védetté nyilvánításból eredő tényleges kárt meg kell téríteni. Ha az ideiglenes védetté nyilvánítást végleges védetté nyilvánítás követi, a teljes időre az (1) bekezdés szerint jár kártalanítás.

(4) Ha védett természeti területen kívül elrendelt természetvédelmi célú korlátozás, tilalom, egyéb hatósági kötelezés miatt a tulajdonos vagy - amennyiben a tulajdonos a terület használatát átengedi - a jogszerű használó jelentős mértékű termelésszerkezet változtatásra kényszerül, kártalanítására a (3) bekezdés első fordulatában meghatározottak az irányadók.

(5) A kártalanítás igény jogalapjáról és mértékéről a természetvédelmi hatóság határozatban dönt. A határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

(6) Az (1), (3) és (4) bekezdés szerinti kártalanítás részletes szabályait - a 72/A. §-ban meghatározott kivétellel - a Kormány határozza meg.

72/A. § (1) A természeti értékek fenntartását, illetve a természeti állapot javítását vállaló tulajdonos, illetve jogszerű használó a 72. § (1), (3) és (4) bekezdésében meghatározott kártalanítás és a 71. §-ban meghatározott támogatások kérdéseire kiterjedő szolgáltatási megállapodást köthet az igazgatósággal.

(2) Az (1) bekezdés szerinti szolgáltatási megállapodást az állami tulajdonú terület tekintetében a vagyongazdálkodási szerződést kötő felek köthetik meg.

Biztosíték és biztosítás

73. § (1) Aki a természeti érték állagára, állapotára veszélyt jelentő tevékenységet folytat, illetve védett természeti területen, valamint európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területen veszélyes anyagot használ, külön kormányrendeletben meghatározott biztosíték adására köteles, továbbá a tevékenységével okozható előre nem látható természeti károk felszámolása finanszírozásának biztosítása érdekében - külön jogszabályban meghatározott feltételek esetén - környezetvédelmi biztosítás kötésére kötelezhető.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt veszélyt jelentő tevékenységek, továbbá a veszélyes anyagok körét, valamint a biztosíték formáját és mértékét, felhasználásának feltételeit, elszámolásának és nyilvántartásának szabályait, továbbá a biztosítás szabályait a Kormány állapítja meg.

Védett állat kártételének megelőzésére, a kárviselésre vonatkozó szabályok

74. § (1) Védett állatfaj egyede kártételeinek megelőzéséről, illetve csökkentéséről a kártétellel érintett ingatlan tulajdonosa, illetve használója a tőle elvárható módon és mértékben gondoskodik. Ha a kártételt a kötelezett nem képes megelőzni, kérheti a természetvédelmi hatóság hasonló célra irányuló intézkedését.

(2) Riasztási módszerek alkalmazása, illetve - kivételes esetben - a túlszaporodott állomány egyedeinek befogása vagy gyérítése csak a természetvédelmi hatóság engedélyével és felügyeletével végezhető.

(3) A természetvédelmi hatóság szükség esetén vagy a tulajdonos, használó kérésére gondoskodik a riasztásban, befogásban, gyérítésben kellő szakértelemmel rendelkező szerv bevonásáról. A természetvédelmi hatóság saját kezdeményezése esetén az ebből eredő költségeket maga viseli. Ha a természetvédelmi hatóság beavatkozásával a tulajdonos, használó kérésének tett eleget, a költségek viselésére a közöttük létrejött megállapodás az irányadó.

(4) A természetvédelmi hatóság kártalanítást fizet, ha a védett állatfaj egyedének kártétele azért következett be, mert

a) nem tett eleget az (1) bekezdésben meghatározott, megalapozott kérelemnek;

b) indokolatlanul nem engedélyezte riasztási módszer alkalmazását vagy a túlszaporodott állomány egyedeinek befogását, gyérítését;

c) indokolatlanul nem teljesítette a (3) bekezdésben meghatározott kérést.

A természetvédelmi hatóságot más esetben kártalanítási kötelezettség nem terheli.

VI. Rész

A TERMÉSZETVÉDELEM ELJÁRÁSJOGI SZABÁLYAI ÉS SZANKCIÓI

Eljárási rendelkezések

75. § Az e törvény szerinti hatósági eljárásokra a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

76. § (1) Az eljárási határidő a természetvédelmi hatósági engedélyezési eljárásokban 90 nap.

(2)-(3)

(4) Szakértő kirendelése, illetve szakvélemény kérése esetén az eljárást a természetvédelmi hatóság a szakvélemény megérkezéséig felfüggeszti.

77. § A természetvédelmi hatóság jogszabályban meghatározott előírások teljesítése érdekében az ügyfeleket kötelezheti az eredeti állapot helyreállítására, különösen a károsodott természeti érték és terület, továbbá a védett természeti érték és terület helyreállítására, illetve a 78/A. § esetében a Kt. és a külön jogszabályokban meghatározottak szerinti megelőzési, illetve helyreállítási intézkedésre.

78. § (1) A természetvédelmi hatóság korlátozhatja, felfüggesztheti vagy megtilthatja a védett természeti értéket és területet károsító vagy súlyosan veszélyeztető tevékenységeket. A határozat - a védett természeti érték, terület közvetlen vagy súlyos sérelme, illetve veszélyeztetése esetében - fellebbezésre tekintet nélkül azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.

(2) A Natura 2000 területen élő közösségi jelentőségű faj állományának, valamint élőhelynek veszélyeztetése vagy súlyos sérelme esetén a külön jogszabályban meghatározott hatósági határozat fellebbezésre tekintet nélkül azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.

(3) Ha védett növénytársulások fennmaradásához szükséges jogszabályban foglalt kötelezettségének a földterület tulajdonosa (vagyonkezelője, használója) nem tesz eleget, a természetvédelmi hatóság határozattal kötelezheti a munkák elvégzésére, illetve a kötelezés eredménytelensége esetén azt a kötelezett terhére és költségére elvégeztetheti. A határozat fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítható.

(4) A jogellenesen szerzett, birtokban tartott védett természeti értéket - ha az nem áll állami tulajdonban - a természetvédelmi hatóság határozattal lefoglalja, illetőleg elkobozza. Ha a védett természeti érték állami tulajdonban áll (68. §), akkor azt a természetvédelmi hatóság lefoglalja és az állam tulajdonosi jogait gyakorló szerv döntéséig az igazgatóság gondoskodik a megőrzéséről.

(5) Az elkobzott védett természeti értékek csak a miniszter által meghatározottak szerint használhatók fel.

78/A. § Az egyes külön jogszabályokban meghatározott fajoknak és élőhelyeknek, költő és pihenőhelyeinek, természetes élőhelyeknek, védett természeti területeknek és védett természeti értékeknek a Kt. 4. §-ának 10. pontjában meghatározott veszélyeztetése, valamint 13. pontjában meghatározott károsodása esetén a károsodás mértéke megállapításának szempontjait, valamint a környezetkárosodás megelőzésének és helyreállításának rendjét a Kormány határozza meg.

A természeti állapotfelmérés

79. § (1) Ha a jogszabályban meghatározott tevékenység megkezdése környezeti hatásvizsgálat (Kt. 67. §) elvégzéséhez kötött, annak részeként természeti állapotfelmérést kell készíteni.

(2) Az állapotfelmérés magában foglalja:

a) az érintett terület természeti értékeinek, azok helyzetének a felmérését;

b) a természeti értékeket - beleértve a védett természeti értékeket - jelentősen befolyásoló, veszélyeztető, károsító tevékenységek bemutatását;

c) a tervezett tevékenységek megvalósítása és a gazdálkodás nyomán a várható változásokat, továbbá a természeti értékek megóvására, elkerülhetetlen károsodásuk csökkentésére vonatkozó intézkedéseket is.

Természetvédelmi bírság

80. § (1) Aki tevékenységével vagy mulasztásával

a) a természet védelmét szolgáló jogszabály, illetve egyedi határozat előírásait megsérti;

b) a védett természeti értéket jogellenesen veszélyeztet, károsítja, elpusztítja, vagy védett természeti terület állapotát, minőségét jogellenesen veszélyeztet, rongálja, abban kárt okoz;

c) a védett természeti területet, továbbá barlangot jogellenesen megváltoztatja, átalakítja, illetve azon vagy abban a védelem céljával össze nem egyeztethető tevékenységet folytat;

d) a védett élő szervezet, életközösség élőhelyét, illetőleg élettevékenységét jelentős mértékben zavarja;

e) a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély, hozzájárulás nélkül vagy attól eltérően végez

természetvédelmi bírságot köteles fizetni.

(2) A természetvédelmi bírságot a természetvédelmi hatóság szabja ki. A természetvédelmi bírság adók módjára behajtandó köztartozás.

(3) A bírság kiszabására a természetvédelmi hatóságnak az (1) bekezdésben meghatározott cselekményről való tudomásszerzésétől számított 1 éven túl nincs lehetősége. Az elkövetésétől számított öt éven túl nem szabható ki bírság, kivéve, ha a cselekmény jogszerűtlen állapot fenntartásával valósul meg. Ebben az esetben az elévülés mindaddig nem kezdődik meg, amíg a jogszerűtlen állapot fennáll.

(4) Ha a természetvédelmi bírságot

a)

b) a helyi védett természeti terület esetében szabták ki, akkor az önkormányzat környezetvédelmi alapja, vagy annak természetvédelmi célokat szolgáló részének [62. § (3) bekezdés] bevételi forrása. Ha a települési önkormányzat nem rendelkezik környezetvédelmi alappal, akkor a b) pontban foglalt bevétel is a központi költségvetés bevétele.

(5) A természetvédelmi bírság nem mentesít a büntetőjogi, a szabálysértési, a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, továbbá a helyreállításra vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

(6) A természetvédelmi bírság kiszabására vonatkozó eljárási szabályokat, valamint a bírság mértékét és megállapításának módját a Kormány állapítja meg.

Polgári jogi felelősség

81. § (1) Az, aki a természet védelmére vonatkozó jogszabályokat, egyedi hatósági előírásokat megszegve kárt okoz, a kárt a Polgári Törvénykönyv 345-346. §-aiban foglalt szabályok szerint köteles megtéríteni.

(2) A természet védelmének szabályai megszegésével okozott kár magában foglalja:

a) a tényleges vagyoni kárt,

b) az elmaradt hasznot,

c) a károkozás felszámolásával kapcsolatban felmerült indokolt költséget,

d) a természeti állapot és minőség károsodásából eredő, illetve

e) a társadalom, annak csoportjai vagy az egyének életkörülményeinek romlásában kifejeződő nem vagyoni kárt.

(3) Károkozás esetén elsősorban a természetbeni helyreállítást kell megkísérelni, és a kár ebben az esetben - hacsak a helyreállítást nem a károkozó végzi - magában foglalja az eredeti állapot helyreállításának költségeit is.

(4) A (2) bekezdés e) pontja alapján a társadalom vagy csoportjainak életkörülményei romlásából fakadó nem vagyoni kár megtérítése iránt keresetet az ügyész indíthat [60. § (2) bekezdés], és a megítélt kártérítést a környezetvédelmi alap célfeladat fejezeti kezelésű előirányzat részére kell megfizetni.

81/A. § Természetvédelmi célból történő kisajátításra a kisajátításról szóló külön törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

Vegyes és záró rendelkezések

82. § (1) E törvény 1997. január 1-jén lép hatályba.

(2)

(3)

(4)-(7)

(8)

83. §

84. §

85. § (1) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben szabályozza

1. a táj jellege, a természeti értékek, az egyedi tájértékek és a tájképi adottságok megóvására vonatkozó szabályokat;

2. a vadon élő szervezet egyede országba történő behozatalának, átszállításának, kivitelének, mesterséges körülmények közötti szaporításának, tartásának, termesztésbe, tenyésztésbe vonásának, keresztezésének, természetbe kijuttatásának, értékesítésének feltételeit és módját;

3. a Natura 2000 területek kijelölését, közzétételét, valamint az e területekre vonatkozó főbb rendelkezéseket;

4. a védett és a közösségi jelentőségű fajok védelmére, tartására, bemutatására, hasznosítására vonatkozó részletes szabályokat, feltételeket;

5. a védett és a fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozások és tilalmak körét;

6. a természetvédelmi őrszolgálatra és az önkormányzati természetvédelmi őrszolgálat tagjaira vonatkozó részletes szabályokat;

7. e törvény keretei között a támogatás eseteit, mértékét, feltételeit, a kifizetés módját;

8. a szolgáltatási megállapodás kivételével a természetvédelmi kártalanítás részletes szabályait;

9. a természeti érték állagára, állapotára veszélyt jelentő tevékenységek, továbbá a védett területre, Natura 2000 területre veszélyes anyagok körét, valamint a biztosíték formáját és mértékét, felhasználásának feltételeit, elszámolásának és nyilvántartásának szabályait, továbbá a biztosítás szabályait;

10. az egyes külön jogszabályokban meghatározott fajoknak és élőhelyeiknek, költő- és pihenőhelyeinek, természetes élőhelyeknek, védett természeti területeknek és védett természeti értékeknek a veszélyeztetése, károsodása esetén a károsodás mértéke megállapításának szempontjait, valamint a környezetkárosodás megelőzésének és helyreállításának rendjét;

11. a természetvédelmi bírság kiszabására vonatkozó eljárási szabályokat;

12. a természetvédelmi hatóság vagy hatóságok, illetve a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv vagy szervek kijelölését.

(2) Felhatalmazást kap a miniszter, hogy rendeletben szabályozza

1. az Európai Közösségek jogi aktaiban meghatározott védettségi kategóriába tartozó vadászható állatfajok kereskedelmi, behozatali és kiviteli szabályait a vadgazdálkodásért felelős miniszterrel egyetértésben;

2. az Európai Közösségek jogi aktaiban természetből begyűjthetőként, befoghatóként, valamint hasznosíthatóként meghatározott fajok egyedei befogásának, begyűjtésének, valamint hasznosításának szabályait;

3. természeti terület és más védelemre érdemes földterület országos jelentőségű védett természeti területté, illetve fokozottan védetté nyilvánítását, - erdő, fásítás esetén az erdőgazdálkodásért felelős miniszterrel, védett régészeti lelőhely esetén a kultúráért felelős miniszterrel egyetértésben;

4. védőövezet kijelölését és a védettség feloldását;

5. természeti érték védetté és fokozottan védetté nyilvánítását és a kiemelt oltalom feloldását;

6. védett élő szervezet meghatározott fejlődési szakasza, alakja, állapota vagy származéka kiemelt természeti oltalmának feloldását;

7. az európai közösségi jogi aktusokban meghatározott védettségi kategóriába, illetve nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növény- és állatfajok közül azokat, amelyek kiemelt oltalma szükséges, és az e fajokra vonatkozó részletes szabályokat;

8. a nemzeti parkok területén a természeti, kezelt és bemutatási övezeti kategóriákba sorolást, illetve a besorolás egységes elveit;

9. nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület vagy azok meghatározott részének tudományos rezervátummá kijelölését;

10. nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület vagy azok meghatározott részének bioszféra-rezervátummá minősítését, azon belül a magterület kijelölését;

11. a természetes vagy természetközeli állapotú erdei életközösség megóvását, a természetes folyamatok szabad érvényesülését, továbbá a kutatások folytatását szolgáló erdőterületek erdőrezervátummá nyilvánítását az agrárpolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben; erdőrezervátum magterületének kijelölését;

12. védőövezetben a természetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységek körét;

13. országos jelentőségű védett természeti területek kezelési tervét;

14. a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, tartalmára, jóváhagyására, a terv készítésére kötelezettre vonatkozó szabályokat;

15. a Natura 2000 területekkel érintett földrészeket;

16. rendszeresen hasznosított védett állatfaj állományának hosszú távú fenntartható hasznosítása érdekében az adott faj állománya hasznosításával kapcsolatos szabályokat;

17. a fokozottan védett élő szervezetek élőhelyén, valamint élőhelye körül elrendelt használati, gazdálkodási korlátozásra vonatkozó szabályokat;

18. a teljesen vagy túlnyomóan mesterséges üregek - amelyeknek a felületén utólag létrejött szakmai, tudományos szempontból jelentős képződmények alakultak ki, vagy természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségűek - védetté nyilvánítását;

19. barlang, illetve védetté nyilvánított mesterséges üreg védelmének, fokozott védelmének feloldását;

20. barlang védőövezetének kijelölését és a védőövezetre irányadó korlátozásokat;

21. a barlangok közhiteles nyilvántartását, az ennek vezetésére jogosult szervet, illetve a nyilvántartás tartalmát és vezetésének módját;

22. azon barlangok körét, amelyek látogatásához az igazgatóság vagyongazdálkodási hozzájárulása szükséges;

23. barlang, barlangszakasz kiépítése körébe tartozó műtárgyak és tevékenységek körét;

24. az igazgatóság vagyongazdálkodási hozzájárulásával látogatható barlangokban történő túravezetés, az engedélyköteles barlangi bűvármerülés, valamint a barlangok kutatásának képesítési feltételeit;

25. a ritka, különleges nagyságú, kifejlődésű, vagy szakmai, tudományos szempontból kiemelkedő jelentőségű ásványok, ásványtársulások és ősmaradványok körét, pénzben kifejezett értékét;

26. a természetvédelmi őrszolgálat szolgálati szabályzatát;

27. a polgári természetőrökre vonatkozó részletes szabályokat;

28. a védett természeti területek és értékek nyilvántartását;

29. a védett élő szervezetek, életközösségek, ásványi képződmények pénzben kifejezett értékét;

30. az elkobzott védett természeti értékek felhasználását.

(3) Felhatalmazást kap a miniszter, hogy az agrárpolitikáért felelős miniszterrel együttes rendeletben

1. jelölje ki a természeti területeket,

2. határozza meg az érzékeny természeti területek létesítésére és fenntartására vonatkozó részletes szabályokat.

(4) Felhatalmazást kap a miniszter, hogy az agrárpolitikáért felelős miniszterrel és az infrastruktúráért felelős miniszterrel együttes rendeletben jelöljön ki ökológiai (zöld) folyosókat és meghatározza az e területekre vonatkozó szabályokat.

(5) Felhatalmazást kap az agrárpolitikáért felelős miniszter, hogy a miniszterrel együttes rendeletben szabályozza

1. a nem halászható (horgászható) fajokat, a halászati (horgászati) tilalmakat és a fajok szerinti tilalmi időket;

2. a védett régi hazai háziállatfajok és fajták megőrzésére, egyedei törzskönyvezésére vonatkozó szabályokat, tenyésztési és teljesítményvizsgálati elveket.

85/A. §

86. § Ez a törvény a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálja:

a) a Tanács 79/409/EGK irányelve (1979. április 2.) a vadon élő madarak védelméről (több más jogszabállyal együtt);

b) a Tanács 92/43/EGK irányelve (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (több más jogszabállyal együtt);

c) az Európai Parlament és a Tanács 2004/35/EK irányelve (2004. április 21.) a környezeti károk megelőzése és helyreállítása tekintetében a környezeti felelősségről.